

Waterschap Rijn en IJssel

Jaarverslaggeving 2015

Waterschap Rijn en IJssel
Postbus 148

7000 AC Doetinchem

Bezoekadres:

Liemersweg 2

7006 GG Doetinchem

T (0314) 369 369 - F (0314) 343 258

www.wrij.nl - info@wrij.nl

Waterschap
Rijn en IJssel

WATERBEHEER: VEILIG EN OP MAAT

Samenvatting jaarverslaggeving 2015

De jaarverslaggeving bestaat uit het jaarverslag en de jaarrekening. Met het jaarverslag legt het college van dijkgraaf en heemraden verantwoording af aan het algemeen bestuur over de realisatie van de in de begroting opgenomen doelstellingen en maatregelen van het afgelopen jaar met daaraan gekoppeld de verantwoording van de kosten en opbrengsten en de financiële positie van het waterschap.

Algemeen

Het begrotingsjaar 2015 is afgesloten. Dankzij de vele inspanningen en investeringen zijn nagenoeg alle gestelde jaardoelen gerealiseerd binnen de verkregen financiële middelen. De jaarrekening sluit met een negatief saldo van €2,047 mln. wat gelijk is aan het geprognosticeerde resultaat in de Bestuursrapportage 2015-3.

Programma Veiligheid

Op het gebied van waterveiligheid zijn in 2015 in overleg met het programmabureau HWBP enkele meekoppelkansen verder verkend, o.a. het RIDS-project in Zutphen. De voorbereiding van de vierde toetsing, die in 2017 start, is in volle gang. Naast de reguliere werkzaamheden in het kader van het noodzakelijke beheer en onderhoud van de waterkeringen, is in het afgelopen jaar veel energie gestoken in Deltaprogramma Rivieren en Dijkkring 48, de regionale kering om Tuindorp, de verbetering van compartimenterende waterkering van het stroomkanaal van Hackfort en het herstel van de kademuren in Arnhem, Doesburg en Zutphen.

In het kader van de calamiteitenzorg is het afgelopen jaar (in de vorm van een tweedaagse hoogwateroefening) extra aandacht geschonken aan de dijkbewakingsorganisatie. Met de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland en met Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden zijn in 2015 ook oefeningen gehouden.

Programma Watersystemen

In het programma Watersystemen stonden in 2015 de waterovereenkomsten met provincies Gelderland en Overijssel centraal. Een nieuwe overeenkomst met de provincie Gelderland is begin 2015 ondertekend. De overeenkomst met de provincie Overijssel is met de afronding van het project Buurserbeek Lankheet gereed gekomen. Met de gemeente Arnhem is een overeenkomst gesloten voor de wateropgave Arnhem-Noord.

In 2015 zijn voor 42 peilvakken de peilbesluiten 2015-2025 definitief vastgesteld. In de stroomgebieden Schipbeek, Berkel, Baakse Beek, Oude IJssel en de Liemers zijn in 2015 diverse projecten afgerond.

Programma Afvalwaterketen

Binnen het programma Afvalwaterketen heeft het algemeen bestuur in juni 2015 ingestemd met het voorstel om Alginaatwinning in Zutphen mogelijk te maken. Deze grondstof kan worden gewonnen uit Nereda® slib.

In het kader van de renovatie van de procesautomatisering van de zuiveringseenheden Zutphen en Aalten zijn in 2015 flinke stappen gezet.

Door de eigen dynamiek en complexiteit is voor een aantal grote projecten binnen het programma Afvalwaterketen de planning aangepast. Het betreft o.a. 'Verlegging persleidingen langs de A12 in verband met de aansluiting van de A15'. Het investeringsvolume van 2015 voor dit programma is hierdoor niet volledig gerealiseerd.

Financiën 2015

Ten opzichte van de initiële begroting sluit de jaarrekening 2015, vóór verwerking van de mutaties op de reserves, met een afnemend tekort van afgerond €0,105 mln.

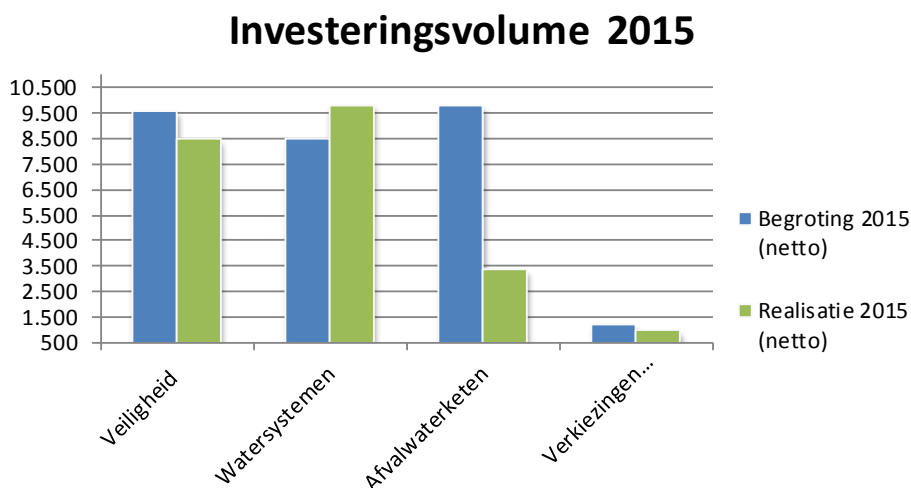
Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van het resultaat weer van de begroting ten opzichte van Burap 2015-3 en de jaarrekening 2015.

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Begroting 2015	Burap 2015-3	Rekening 2015	Begroting -/- Rekening
Kosten:				
Kapitaalkosten	27.378	26.585	26.649	729
Personeelskosten	21.854	21.741	21.677	177
Netto overige kosten	32.622	32.133	31.619	1.003
Incidentele baten/lasten		-87	-87	87
Toevoeging voorzieningen		1.300	1.540	-1.540
Subtotaal kosten	81.854	81.672	81.398	456
Opbrengsten:				
Belastingopbrengsten	80.652	81.217	81.070	-418
Kwijtschelding	-700	-985	-1.119	419
Oninbaar	-250	-600	-600	350
Belastingopbrengsten	79.702	79.632	79.351	351
Resultaat	-2.152	-2.040	-2.047	-105

In hoofdstuk 2 (jaarrekening) lichten we de totstandkoming van het resultaat over 2015 nader toe.

Investeringsvolume 2015 per programma

Voor een toelichting verwijzen wij naar de Programmaverantwoording in hoofdstuk 1.

SAMENVATTING JAARVERSLAGGEVING 2015	2
VOORWOORD.....	5
HOOFDSTUK 1 JAARVERSLAG 2015	6
1.1. ONTWIKKELINGEN IN 2015	6
1.2. PROGRAMMA VEILIGHEID	9
1.3. PROGRAMMA WATERSYSTEMEN.....	11
1.4. PROGRAMMA AFVALWATERKETEN	19
1.5. BEDRIJFSVOERING.....	21
VERPLICHTE PARAGRAFEN	25
1.6 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN.....	25
1.7 ONTTREKKINGEN AAN RESERVES EN VOORZIENINGEN	25
1.8. BELASTINGOPBRENGSTEN.....	26
1.9. WEERSTANDSCAPACITEIT	28
1.10. FINANCIERING	28
1.11. VERBONDEN PARTIJEN	29
1.12. EMU-SALDO	32
1.13. RISICOMANAGEMENT	32
KERNGEGEVENS	33
HOOFDSTUK 2 JAARREKENING 2015.....	34
2.1. DE EXPLOITATIE REKENING IN ÉÉN OOGOPSLAG	34
2.2. BALANS.....	36
2.3. WAARDERINGSGRONDSLAGEN	37
2.4. TOELICHTING OP DE BALANS	39
2.5. NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN EN RISICO'S	44
2.6. EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN.....	45
2.7. EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTENDRAGERS.....	50
2.8. EXPLOITATIEREKENING NAAR PROGRAMMA'S	53
2.9. TOPINKOMENS	55
HOOFDSTUK 3 OVERIGE GEGEVENS.....	56
3.1. CONTROLEVERKLARING	56
3.2. VASTSTELLINGSBESLUIT	57
BIJLAGEN BEHORENDE BIJ DE JAARREKENING 2015.....	58

Voorwoord

Voor u ligt de Jaarverslaggeving 2015 van Waterschap Rijn en IJssel. Er is het afgelopen jaar hard gewerkt en er zijn mooie resultaten geboekt. In dit verslag kijken we terug op een aantal ontwikkelingen, de uitgevoerde activiteiten en de bereikte resultaten in 2015.

De macro-economie ontwikkelt zich licht positief, maar het herstel is nog broos. Binnen en buiten het waterschap dalen inkomsten en worden uitgaven naar beneden bijgesteld. De economische recessie brengt met zich mee, dat de prognoses voor de belastingopbrengsten, ook gedurende het afgelopen jaar, in beweging bleven. In het afgelopen jaar zijn door forse inspanning de beoogde besparingen gerealiseerd.

Met nieuwe manieren van (samen-) werken besparen we op de kosten in de uitvoering en vergroten we de participatie van onze stakeholders. Samenwerking op verschillende taakvelden en -schalen tegelijk (multischaligheid). Voorbeelden daarvan zijn de gesprekken met betrokkenen over het onderhoud aan kleine watergangen, overleg met de industrie en kennisinstellingen over terugwinnen van grondstoffen en energie bij de RWZI's en de shared services met andere waterschappen.

Op het gebied van waterveiligheid waren er in 2015 veel ontwikkelingen. De uitvoering van het Deltaprogramma is voortvarend opgepakt. Grote uitvoeringsprojecten in ons beheergebied zijn er de eerste jaren nog niet, vanwege een landelijke prioritering. Wel dragen wij financieel en met capaciteit bij aan het landelijke programma. De opbouw van ervaringskennis van grote dijkprojecten vindt in nauwe samenwerking tussen Rijkswaterstaat en de waterschappen plaats. Nieuwe inzichten en nieuwe normering hebben geleid tot het inzicht dat in dijkkring 48 (nabij de grens met Duitsland) aanvullende maatregelen nodig zijn.

Voor het tijdig bereiken van onze gebiedsspecifieke doelen voor waterkwaliteit en ecologie, in samenhang met provinciale natuurdoelen, is met de provincie een meerjarige samenwerkingsovereenkomst (SOK) afgesloten. De overeenkomst biedt ruimte voor gezamenlijke investeringen met veel synergie en maatschappelijke kostenbesparing.

Voor de afvalwaterketen geldt naast het spoor van efficiencyverbetering nadrukkelijk ook het verder invullen van energie- en grondstoffenterugwinning. Begin juli heeft het algemeen bestuur ingestemd met het winnen van algiनाat uit afvalwater. In de zomervakantie is voor het project van het Rijk DEI (Demonstratie-Energie-Innovatie) subsidie ontvangen. De voorbereiding van de grondstoffenfabriek voor algiनाatwinning op de RWZI Zutphen is in volle gang.

Het algemeen bestuur heeft in november ingestemd met het proces waarmee komend halfjaar verkenningen plaatsvinden en besluitvorming wordt voorbereid wordt voor de onderwerpen 'kwijtschelding', 'kostentoeiding' en 'schuldpositie'.

De toets van de accountant op de financiële rechtmatigheid heeft plaatsgevonden. Evenals vorig jaar is het goed om te zien dat het waterschap wederom voldoet aan de gestelde normen.

Namens het college van dijkgraaf en heemraden,
drs. H.Th.M. Pieper, dijkgraaf

Hoofdstuk 1 Jaarverslag 2015

1.1. Ontwikkelingen in 2015

In dit hoofdstuk gaan we in op de belangrijkste externe en interne ontwikkelingen die zich sinds het vaststellen van de begroting 2015 hebben voorgedaan.

#Waterlicht

Het positieve rapport dat de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) in 2014 heeft uitgebracht over het waterbeheer in Nederland gaf als belangrijk verbeterpunt aan, dat het waterbeheer bij het grote publiek relatief onbekend is. Ons waterschap heeft hieraan invulling gegeven door samen met de toonaangevende kunstenaar Daan Roosengaarde de installatie #waterlicht uit te voeren. Van 26 februari tot en met 1 maart 2015 was in Westervoort te beleven hoe Nederland er zonder dijken en waterbeheer uit zou kunnen zien. Ruim 20.000 belangstellenden bezochten de installatie.

Waterschapsverkiezingen

Op 18 maart 2015 vonden de landelijke waterschapsverkiezingen plaats. De verkiezingen zijn voor ons waterschap, mede dankzij de zorgvuldige voorbereidingen, goed verlopen. De opkomst was met 45% bijna twee keer zo hoog als bij de vorige waterschapsverkiezingen. Na een informatie-ronde met informateur Frank Kerckhaert is, onder leiding van het CDA, een bestuursprogramma opgesteld en een nieuw college gevormd. Het bestuursprogramma bepaalt samen met de watervisie en het nieuwe waterbeheerplan 2016-2021, de koers voor de komende jaren.

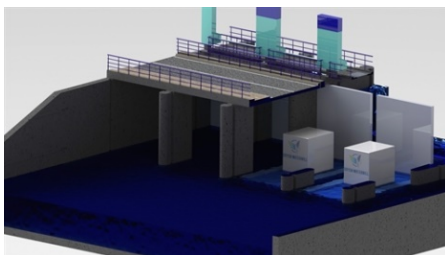
Financiering waterbeheer

Er zijn diverse landelijke initiatieven om de financiering van het waterbeheer nog eens tegen het licht te houden. Het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) is naar aanleiding van het OESO-rapport (2014) over het Nederlandse waterbeheer een - zeer breed ingestoken - onderzoek gestart naar 'een toekomstbestendige en duurzame financiering van het waterbeheer'. Het eindrapport is aan de Kamer aangeboden. De Unie van Waterschappen heeft in de rapportage aanleiding gezien om het belastingstelsel van de waterschappen nog eens kritisch tegen het licht te houden. Daarbij gaat het onder meer om het vinden van betere belastinggrondslagen voor grondstoffenterugwinning, de doelmatige werking van zuiveringsinstallaties en het voorkomen van het afhaken van grote industriële lozers. De Unie heeft eind 2015 een speciale Commissie Aanpassing Belastingstelsel (CAB) ingesteld, waarin ook ons waterschap participeert.

Zorgplicht waterkeringen ILT

Sinds 1 januari 2014 ligt het toezicht op de primaire waterkeringen bij het Rijk. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) van het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM) voert dat toezicht uit. Door middel van pilots zoekt de ILT naar de beste werkwijze hiervoor. In 2017 start het toezicht door audits bij de beheerders uit te voeren. Aantoonbaar goed beheer is daarbij kern.

Waterkrachtcentrale Doesburg

Bij de stuw in de Oude IJssel te Doesburg kan een waterkrachtcentrale worden gebouwd. Het waterschap heeft de markt de ruimte geboden om duurzame initiatieven te nemen. Met het ingediende plan kunnen 300-400 huishoudens van energie worden voorzien. De sluis en stuw blijven gewoon functioneren en de waterkrachtcentrale heeft bewezen visvriendelijk te zijn. Realisatie wordt verwacht in het najaar van 2016 maar is nog wel afhankelijk van de

omgevingsprocedures en een Europese subsidie.

Duurzaamheid

Een klankbordgroep van het algemeen bestuur heeft advies uitgebracht aan het college van dijkgraaf en heemraden over de praktische doorvertaling van het streven naar duurzaamheid. Het advies is om focus aan te brengen en ons de komende jaren vooral te richten op de thema's energie-neutraal en grondstoffen terugwinnen. Duurzaamheid moet ook in de werkcultuur worden verankerd. Langs deze lijn wordt een verkenning naar projecten gedaan.

Samenwerkingsovereenkomst met de provincie Gelderland (SOK)

In het voorjaar van 2015 is de samenwerkingsovereenkomst met de provincie Gelderland getekend. Met deze overeenkomst wordt mede invulling gegeven aan de beleidsambities van het nieuwe waterbeheerplan. De SOK kent een totale omvang van circa € 50 mln. en is flexibel opgezet, zodat bijsturing de komende jaren mogelijk is. Bij de (vorige) waterovereenkomst werd gewerkt met een flexibele schil met tijdelijk personeel. Ook voor de nieuwe samenwerkingsovereenkomst gaan we met een flexibele schil werken waarbij tevens gekeken wordt naar het opbouwen en behouden van ervarings- en gebiedskennis.

Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

Om economische ontwikkeling in de omgeving van (te) stikstofrijke natuurgebieden mogelijk te maken is door het Rijk de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) ontwikkeld. Het programma is 1 juli 2015 in werking getreden en geldt voor zeven van de acht Natura 2000-gebieden in ons waterschap. Het Rijk, de provincies, gemeenten en waterschappen moeten op grond van de Natuurbeschermingswet de maatregelen (doen) uitvoeren. Ons waterschap heeft voor de uitvoering nadere afspraken gemaakt met de provincie Gelderland (Samenwerkingsovereenkomst) en Overijssel (Samen werkt beter). Het Rijk en de provincies zorgen voor het doorlopen van de procedures en het oplossen van belemmeringen. Alle kosten voor het uitvoeren van de watermaatregelen worden door hen vergoed. Het waterschap zorgt ervoor dat de maatregelen uiterlijk in 2021 zijn uitgevoerd.

Ontwikkelingen in de afvalwaterketen

- Eind 2014 heeft een visitatiecommissie, onder leiding van oud-minister Karla Peijs, het eindrapport opgemaakt van de status van samenwerking in de afvalwaterketen. Daarin is bevestigd dat we landelijk (net als voor het grootste deel van de regio's binnen ons beheergebied) goed op koers liggen.
- Daarnaast heeft de adviescommissie 'Water' een rapport aan de minister uitgebracht over innovatie in de waterketen. De commissie benadrukt dat de overheid aan de slag moet met belemmerende wetgeving voor samenwerking (zoals BTW).
- Er is het afgelopen jaar hard gewerkt (in 'werkplaatsverband') aan de nieuwe slibstrategie. De veranderende afvalstoffenheffing speelt hierbij een rol.

Informatieveiligheid en informatiemanagement

Overheden - dus ook waterschappen - moeten en willen steeds meer informatie openbaar en toegankelijk maken. De verantwoordelijkheid voor de juistheid van de informatie neemt daarmee toe. Een voorbeeld hiervan is de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT). We moeten onder andere voldoen aan de zogenoemde 'baseline' informatieveiligheid waterschappen (BIWA) waarover jaarlijks wordt gerapporteerd aan de Tweede Kamer. Het gewenste veiligheidsniveau wordt bij ons waterschap gehaald maar de consequenties van modern informatiebeheer (omvang, kosten, veiligheid, risico's) blijft een continu aandachtspunt.

Invoering BGT

De waterschappen zijn met zes andere overheidspartijen wettelijk aangewezen als bronhouder van de Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT), de nieuwe topografische ondergrond voor heel Nederland. Deze ondergrond wordt voor verschillende overheden dé basis voor hun beheer en onderhoud. Daarnaast vindt de kaart zijn weg naar het openbare domein. Dat we mede-bronhouder van de BGT zijn, betekent dat we bepaalde (grotendeels nieuwe) gegevens over het watersysteem en de waterkeringen moeten gaan opslaan en beheren en dat we er verantwoordelijk voor zijn dat deze informatie actueel en juist is.

De invoering van de BGT vraagt om software, aanpassing van procedures, en structurele bemensing. Voor dit project is krediet beschikbaar gesteld om te kunnen voldoen aan onze wettelijke verplichting van de transitie BGT.

Omgevingswet

Op 1 juli 2015 heeft de Tweede Kamer de Omgevingswet met een grote meerderheid aangenomen. De plenaire behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste Kamer is voorzien in 2016. Er is eveneens een Bestuursakkoord voor de implementatie afgesloten tussen het ministerie van Infrastructuur en Milieu, Unie van Waterschappen (UvW), IPO en VNG.

Er wordt parallel gewerkt aan de uitvoeringsregelgeving, een invoeringswet en invoeringsbesluit. De Omgevingswet treedt pas in werking als deze regelingen en de digitale voorzieningen gereed zijn.

Wij nemen in Unie-verband deel aan de discussie over de algemene maatregelen van bestuur (AMvB's) voor zover deze de taken en bevoegdheden van de waterschappen beïnvloeden. Daarnaast vindt er in Rijn-Oost verband actief afstemming plaats.

Ontwikkeling van de uitgangspunten van de begroting 2015

In deze paragraaf blikken we terug op de uitgangspunten van de begroting 2015. De volgende onderwerpen komen hierbij aan bod: rente, inflatie en lonen.

- *Renteontwikkeling*

In de begroting 2015 is gerekend met een renteomslag van 3,0%.

De gerealiseerde renteomslag bedraagt in 2015 2,8%. Door de financiële crisis is de rente op de kapitaalmarkt lager dan in de begroting was aangenomen. De in 2015 afgesloten leningen hebben een neerwaartse invloed op de renteomslag van 2015.

- *Ontwikkeling inflatie*

In de begroting 2015 is uitgegaan van een inflatiepercentage van 1,5%. Volgens de Kerngegevensstabel (december 2015) van het Centraal Planbureau (CPB) bedroeg de inflatie voor 2015 1,25%.

- *Loonontwikkeling*

In april 2015 werd een principeakkoord voor een nieuwe CAO afgesloten. Deze heeft een looptijd van 1 januari 2014 tot 1 januari 2017. Het onderhandelingsakkoord voor de nieuwe cao is uitgewerkt in nieuwe teksten die zijn vastgelegd in de Sectorale Arbeidsvoorwaardenregelingen Waterschapspersoneel (SAW).

De nieuwe cao voorziet in een salarisverbetering. Per 1 januari 2015 zijn de salarissen verhoogd met 0,73%. In de zomer van 2015 ontvingen medewerkers eenmalig een bedrag van € 750 bruto. De financiële consequenties van de nieuwe cao passen binnen de kaders van de vastgestelde personeelsbegroting 2015.

De effecten van deze ontwikkelingen zijn verwerkt in het jaarresultaat.

Programmaverantwoording

1.2. Programma Veiligheid

Het beheersgebied van Waterschap Rijn en IJssel wordt door 144 kilometer primaire waterkeringen tegen rivierwater beschermd. Daarnaast zijn waterkeringen langs regionale wateren en compartimenterende waterkeringen aangewezen. Verder beheert het waterschap de zomerkades langs de grote rivieren.

Onze doelstelling voor de waterkeringen is: *het realiseren en handhaven van het wettelijk vereiste veiligheidsniveau.*

1.2.1. Veilige waterkeringen

In 2015 is specifieke aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

Piping (zandmeevoerende stroming onder een dijk)

Op basis van speciale sonderingen is in 2015 extra gedetailleerd inzicht verkregen in verschillen in doorlatendheid binnen het watervoerend pakket. Enkele peilbuizen hebben forse schade opgelopen en moeten worden vervangen. Onderzocht wordt of realtime-metingen van drie locaties gekoppeld kunnen worden aan een landelijk datasysteem.

Vierde toetsronde

In 2015 zijn de eerste acties in gang gezet ter voorbereiding op de vierde toetsronde (2017). Dit betreft het digitaal beschikbaar maken van grondonderzoek en het inzichtelijk maken van de onderhoudstoestand van waterkerende kunstwerken. Op basis van de ontwikkelingen is een strategie voor de vierde toetsronde opgesteld die in 2016 verder wordt afgestemd en fijn geslepen. Aan een proeftoetsing hebben drie waterschappen (Rivierenland, Fryslân en Aa en Maas) deelgenomen. Resultaat van de proeftoetsing is een versnelde ontwikkeling van de software.

Meekoppelkansen

Bij de bepalingen hoe om te gaan met de nieuwe normering en de subsidiebeschikkingen van de meekoppelkansen is sprake van co-creatie met de omgeving en het Rijk. Het RIDS-project in Zutphen (Rivier in de stad) kan in dit licht als pioniersproject worden gezien.

Het Rijk als toezichthouder

Voor de primaire keringen is het toezicht overgegaan naar het Rijk. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) ontwikkelt een werkwijze waarmee ILT de waterschappen vanaf 2016 inspecteert op naleving van de zorgplicht voor primaire keringen. In ons project ter voorbereiding op de systeemaudit van de ILT, werken we ambtelijk samen met onze bureaus Waterschappen Vallei en Veluwe en Groot Salland (per 1 januari 2016 Waterschap Drents Overijsselse Delta).

Samenwerking met Duitsland

In het kader van de samenwerking in de Arbeitsgruppe is een studie gestart naar de actuele en de toekomstige faalkansen van de waterkeringen (na verbetering in 2025) in Duitsland. Op dijkbeheerdersniveau vindt er jaarlijks overleg plaats tussen ons waterschap en het Deichverband. Gespreksonderwerpen hierbij zijn de voortgang van de dijkversterkingen, calamiteitenzorg en onderhoud. Mogelijkheden tot verdere samenwerking worden hierbij verkend.

Naast de reguliere werkzaamheden in het kader van het noodzakelijke beheer en onderhoud van de waterkeringen, is in het afgelopen jaar veel energie gestoken in het Deltaprogramma Rivieren en Dijkkring 48, de regionale kering om Tuindorp, de verbetering van compartimenterende waterkering van het stroomkanaal van Hackfort en het herstel van de kademuuren in Arnhem, Doesburg en Zutphen.

1.2.1.1. Prestatie-indicatoren Waterbeheerplan 2010-2015

De realisatie van de doelstellingen van het programma Veiligheid bewaakt het waterschap aan de hand van prestatie-indicatoren.

Prestatie-indicator WBP	totaal	realisatie t/m 2014	planning 2015	realisatie 2015
1. Km's primaire waterkering dat voldoet aan de normen	144	135	135	135
2. Km's regionale waterkering dat voldoet aan de normen	40	39	39	39

1.2.1.2. Financieel overzicht programma Veiligheid

Overzicht benutting exploitatiebudget programma Veiligheid 2015

bedragen in € 1.000

Programma	Begroting 2015	Realisatie 2015	% Realisatie
Veiligheid (incl. HWBP)	5.099	5.277	103%

Zie paragraaf 2.8 voor verdere toelichting naar programma's

Overzicht investeringen programma Veiligheid 2015

bedragen in € 1.000

Programma Veiligheid	Begroting 2015 (netto)	Realisatie 2015	% realisatie t.o.v. van begroting
Investeringsbedrag (incl. HWBP)	9.600	8.486	88%

De realisatie van de investeringen voor 2015 sluit op een bedrag van afgerond € 8,486 mln. Dit is afgerond € 1,114 mln. lager dan het vastgesteld volume in de begroting. Belangrijkste oorzaken van deze onderschrijding zijn de meevallende aanbesteding van het Stroomkanaal Hackfort en de uitgestelde onderhoudsinvestering voor de kademuuren in Zutphen.

De bekostiging van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) is sinds 2012 deels bij de waterschappen neergelegd. Op één na zijn al onze nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma (nHWBP)-projecten gepland na 2020. Het nHWBP-project 'Dijkverbetering Pannerden-Loo' wordt nu opgestart en in 2017 uitgevoerd. Het wettelijk besluit van de 40% bijdrage van de waterschappen is per 2015 ingegaan. In de Perspectievennota 2015-2017 en in de begroting 2015 is uitgegaan van een bijdrage aan het nHWBP van 40%. De wetswijziging heeft tot gevolg dat de waterschappen voorlopig toch nog van 50% bijdrage moeten uitgaan tot het moment dat daadwerkelijk de grote projecten uitgevoerd worden. Deze zitten voor het merendeel in de initiatief/voorbereidingsfase.

1.2.2. Calamiteitenzorg

In 2015 is er op het gebied van calamiteitenzorg, naast de reguliere opleiding en oefenactiviteiten, vooral energie gestoken in crisisbeheersing.

In het kader van de calamiteitenzorg is het afgelopen jaar (in de vorm van een tweedaagse hoogwateroefening) extra aandacht geschonken aan de dijkbewakingsorganisatie. Met de Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland en met Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden zijn in 2015 ook oefeningen gehouden.

1.3. Programma Watersystemen

Ons doel is: *het realiseren van een duurzaam en veerkrachtig ingericht watersysteem, dat de in het waterbeheerplan vastgestelde waterfuncties ondersteunt.*

1.3.1. Watersysteem

1.3.1.1. Prestatie-indicatoren Waterbeheerplan 2010-2015

De realisatie van de doelstellingen van het programma Watersystemen worden aan de hand van prestatie-indicatoren bewaakt.

Waterkwantiteit

<i>Prestatie-indicator WBP</i>	<i>totaal</i>	<i>realisatie t/m 2014</i>	<i>planning 2015</i>	<i>realisatie 2015</i>
1. Oppervlak beheergebied waar GGOR is vastgesteld (%)	100%	90%	100%	100%
2. Oppervlak dat voldoet aan normen wateroverlast (%)	100%	99%	99%	99%

<i>Prestatie-indicator WBP</i>	<i>totaal</i>	<i>realisatie t/m 2014</i>	<i>planning 2015</i>	<i>realisatie 2015</i>
3. TOP-gebieden waar maatregelen zijn uitgevoerd	p.m.	2	2	2

EVZ, HEN en SED

Onze herinrichtingsprojecten zijn integraal van karakter. Daarin combineren wij doelen op het gebied van kwaliteit (Kader Richtlijn Water (KRW)) en kwantiteit met o.a. recreatief medegebruik en cultuurhistorie.

Deze projecten moeten ook opleveren dat aan de gestelde ecologische functies Hoogst Ecologische Niveau (HEN), Specifiek Ecologische Doelstelling (SED) of Ecologische VerbindingsZones (EVZ) wordt voldaan.

<i>Prestatie-indicator WBP</i>	<i>totaal</i>	<i>realisatie t/m 2014</i>	<i>planning 2015</i>	<i>realisatie 2015</i>
1. Watergangen met EVZ-functie die voldoen aan de eisen (%)	65%	56,0%	59,0%	59,0%
2. Watergangen met HEN-functie die voldoen aan de eisen (%)	100%	56,2%	61,9%	57,6%
3. Watergangen met SED-functie die voldoen aan de eisen (%)	40%	44,6%	48,3%	47,9%

Toelichting:

- In 2015 is ongeveer 1,5 km beekherstel gereed gekomen (Boven-Slinge, Burloseweg) die als HEN-watergang is benoemd (= 1,4% HEN). De 3 km in de Havikerwaard is naar 2016 doorgeschoven i.v.m. RvS-procedure.
- In 2015 is ongeveer 6 km beekherstel gereed gekomen (Hackfort, Lankheet en Schaarsbeek Bredevoort) die als SED-watergang is benoemd (= 3,3% SED). De 1 km in de Baakse Beek, centrum Vorden is naar 2016 doorgeschoven.

Stelsel op orde, waterkwantiteit

De doelstelling is een veilig en robuust watersysteem dat de risico's voor het gebied, nu en in de toekomst, tegen wateroverlast en extreme droogte zoveel mogelijk beperkt.

De renovatie van 12 stuwen in de Keizersbeek is in 2015 afgerond. Een verkenning voor het structureel oplossen van de instabiliteit van de oevers en het aanliggend onderhoudspad van de Keizerbeek, loopt nog. In 2015 is samen met de gemeente Oude IJsselstreek een traject van ca. 2,2 km heringericht. Ter plaatse is een fietsroute gerealiseerd en is de oever van de Keizerbeek verflauwd. Onderhoud kan hier nu plaatsvinden met breed materieel.

De renovatie van stuw Warken in de Berkel is afgerond. De werkzaamheden voor het vervangen van de elektrische installatie en aandrijving van drie grote waterkwantiteitsgemalen, te weten de gemalen Grote Beek, Baakse Beek en Ter Hunnepe, bevinden zich in een afrondende fase, waarmee de volledige functionaliteit van deze kunstwerken weer gewaarborgd is.

De nadere uitwerking voor de baggerwerken in de cluster Liemers en de stedelijke vijverpartij Rosorum in Zevenaar vordert gestaag. Voor de urgente knelpunten die opgelost moeten worden in het kader van het Waterkwaliteitsspoor is er een ZON-bijdrage (project Zoetwatervoorziening Oost-Nederland) aangevraagd voor een klimaat-robuste inrichting van het watersysteem in de kern van Westervoort.

Voor het oplossen van de slechte waterkwaliteit in de vijver Richterslaan te Lichtenvoorde vindt een nadere uitwerking plaats.

Waterkwaliteit

Onze doelstelling voor de waterkwaliteit conform de KRW is: *de waterlichamen en overige watergangen voldoen in 2015 aan de gewenste chemische toestand en aan de gewenste ecologische kwaliteit door het uitvoeren van maatregelen; uitstel is mogelijk tot 2021 of 2027.*

Op basis van ons monitoringsprogramma stellen wij eens in de drie jaar de bestaande toestand vast. Voor het bereiken van de KRW-doelen zetten wij vooral in op herinrichting van beeksystemen in combinatie met verbetering van RWZI's en pilots in samenwerking met de landbouw. Daarnaast zorgen wij dat de zwem- en recreatieplassen aan de (hygiënische) zwemwaternormen voldoen.

Prestatie-indicator WBP	totaal	realisatie t/m 2014	planning 2015	realisatie 2015
1. Aantal waterlichamen dat voldoet aan normen voor chemische stoffen	36	7	7	10
2. Aantal waterlichamen dat voldoet aan de doelen voor biologische groepen, als onderdeel van het GEP	36	7	5	3
3. Aantal waterlichamen dat voldoet aan de Milieukwaliteitseisen voor de Overige Verontreinigende Stoffen en Biologie Ondersteunende Stoffen	36	17	4	15
4. Aantal stuwen vispasseerbaar gemaakt	78	100	113	113

Toelichting:

- Het niet halen van de Goede Chemische Toestand wordt veroorzaakt door normoverschrijdingen van Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's). PAK's komen voor een belangrijk deel in het oppervlaktewater door het verkeer. Ten opzichte van de begroting scoren we beter dan verwacht.
- In de begroting 2015 is de ambitie opgenomen om voor vijf waterlichamen voor alle relevante biologische groepen het Goed Ecologisch Potentieel (GEP) te halen. In de praktijk is dit voor 2015 voor drie waterlichamen gerealiseerd en niet voor vijf, zoals voorzien in de begroting. Dit heeft vooral te maken met de systematiek van de toetsing.

De waterkwaliteit is gemiddeld voor de waterlichamen op orde maar als gevolg van nieuwe monitoringsgegevens zien we op onderdelen kleine afwijkingen en schommelingen.

In de systematiek geldt dan dat een waterlichaam dan in zijn geheel 'niet voldoet' als op een van de onderdelen geen goede score wordt gehaald. Deze geringe afwijkingen zijn hier de reden dat de realisatie achter blijft.

3. Begin 2015 is conform nieuwe afspraken voor de normen voor nutriënten en de nieuwe toetsystematiek voor nutriënten voor Rijn-Oost de toestand in beeld gebracht. Verder is een nieuwe landelijke tool toegepast voor de tweedelijnsbeoordeling van koper en zink. Vooral deze tweedelijnsbeoordeling heeft ertoe geleid dat meer waterlichamen dan voorheen voldoen aan de normen voor Overige Verontreinigende Stoffen.

Waterovereenkomst Gelderland

Het uitvoeringsprogramma van de Waterovereenkomst Gelderland 2009-2014 is in 2014 afgerond. De resterende aandachtspunten zijn in 2015 opgelost. De provincie heeft ingestemd met de financiële eindafrekening en heeft de beschikking definitief vastgesteld.

Samenwerkingsovereenkomst Gelderland 2015-2021

De nieuwe samenwerkingsovereenkomst met de provincie Gelderland is in februari 2015 ondertekend. De organisatiestructuur, capaciteitsbehoefte, grondstrategie, voortgangsbewaking en administratie zijn uitgewerkt. Projectteams zijn gevormd om de projectinitiatieven en verkenningen op te starten en uit te werken. De bijdrage van de provincie Gelderland wordt momenteel in een beschikking uitgewerkt.

Waterovereenkomst Overijssel

Het project Buurserbeek Lankheet (Veddersbrug-Mentinkweg) is in 2015 gereedgekomen. Met het gereedkomen van dit project zijn alle prestaties in de waterovereenkomst met de Provincie Overijssel met succes gerealiseerd.

WOK OVERIJSSSEL	Beschikking	Gerealiseerd				Aanvullend i.v.m. werk met werk
	Totale prestaties	Realisatie t/m 2014	%	2015	Totaal	
km. beekherstel	17,65	15,2	86%	2,5	17,7	-
aantal vispassages	14	14	100%	1	15	1 *)
M3 waterberging	137.500	105.000	76%	65.000	170.000 *)	32.500 **)

*) Voor het vispasseerbaar maken van de laatste barrière in het stroomgebied van de Buurserbeek/Schipbeek (stuw Nieuwe Sluis te Diepenheim) heeft de provincie Overijssel een subsidie beschikbaar gesteld van € 0,150 mln.

***) Uitbreiding waterberging is conform kredietverstrekking voor het project EVZ Buurserbeek, traject Lankheterbrug-Veddersbrug-Mentinkweg (vergadering algemeen bestuur d.d. 1 juli 2014, agendapunt 10)

Baakse Beek

Voor vier projecten vanaf de IJssel tot Vorden, inclusief vijf vispassages, is door de provincie Gelderland in 2014 een aangepaste beschikking afgegeven. De geldigheid van de subsidietermijn is eind 2017.

De projecten EVZ Baakse Beek en 'Stapsteen Oosterwijkse Vloed' zijn in 2015 afgerond. Ook zijn de vispassages op 'Hackfort' uitgevoerd. De herinrichting boezemgebied op Hackfort/Suideras is aanbesteed en volop in uitvoering. Het project EVZ Batsdijk-Kunnerij wordt voorbereid en in de loop van 2016 en 2017 gerealiseerd.

BESCHIKKING BAAKSE BEEK	Beschikking	Gerealiseerd				Planning		
	Totale prestaties	t/m 2014	2015	totaal	%	2016	2017	Totaal
ha. grondinrichting	39	2	3	5	13%	25,1	9	39,1
km. beekherstel	8	0,3	5,1	5,4	68%	0	3,3	8,7
Aantal vispassages	5	0	5	5	100%	0	0	5

Waterovereenkomst gemeente Arnhem

De overeenkomst Wateropgave Arnhem Noord, fase 2 is geraamd op € 2,2 mln., verdeeld over de jaren 2015 tot en met 2018. De extreme buien in juli 2014 en de uitwerking van de aanvullende maatregelen, waren aanleiding om de opgaven te analyseren en te bezien in het licht van een totale scope binnen Arnhem. Op basis van deze nadere analyse heeft in december 2015 bestuurlijke afstemming met de gemeente plaatsgevonden. De verwachting is dat de geprognostiseerde financiële middelen slimmer ingezet kunnen worden. Voorzien wordt dat een groot deel van de uit te voeren maatregelen in 2016 wordt gerealiseerd.

Overige subsidies Watersysteem

Naast eerder genoemde projecten zijn er ook beschikkingen afgegeven voor:

bedragen in € 1.000

Beschikking	Subsidieplafond
Havikerwaard-Faisantenbos en project Landbouw op Peil	€ 2.267
Restauratie Watermolen Berenschot	€ 413
Restauratie stuw en watermolen Den Helder	€ 352
Renovatie en herbestemming Rijngemaal Pannerden	€ 500
Drie beekherstelprojecten + natschade Rijnstrangen	€ 3.199
Vispassage stuw Nieuwe Sluis (Schipbeek)	€ 150

Voor Havikerwaard, Restauratie stuw watermolen Den Helder en de drie beekherstelprojecten + natschade Rijnstrangen wordt een jaar uitstel gevraagd. Voor vispassage stuw Nieuwe Sluis wordt twee jaar uitstel gevraagd.

Peilbesluiten 2015-2025

Voor de gebieden, zoals aangegeven in de provinciale verordeningen van 2009, met uitzondering van de peilvakken Ehzerlaak en Binnenweg, zijn in november 2015 de peilbesluiten 2015-2025 definitief vastgesteld (totaal 42 peilvakken). Deze peilbesluiten en het peilenplan 2015-2025 zijn conform de provinciale 'Waterverordening Waterschap Rijn en IJssel' en de Algemene wet bestuursrecht bekend gemaakt en hebben gedurende de beroepstermijn ter visie gelegen.

Blauwe knooppunten (overeenkomst Rijkswaterstaat) inclusief subsidies

De overeenkomst met Rijkswaterstaat bestaat uit het vispasseerbaar maken van vijf blauwe knooppunten, te weten:

- Moding Schipbeek + onderleider Twentekanaal
- Moding Berkel (gemaal Helbergen)
- Moding Baakse Beek
- Moding Grote Beek

Alle vijf vispassages zijn in 2015 gerealiseerd. De barrières voor vissen vanuit de IJssel naar de Grote Beek, Baakse Beek, Berkel en Schipbeek zijn daarmee opgeheven. Bovendien is de onderleider van de kruising van de Schipbeek met het Twentekanaal vispasseerbaar gemaakt.

Verkenning 2° tranche overeenkomst met Rijkswaterstaat

Het vispasseerbaar maken van de monding van de Oude IJssel (stuw in Doesburg), de monding van de Oude Rijn bij het gemaal Kandia en de monding van de Ruitersbeek (Dierense Hank) in de beleidsperiode tot en met 2021 wordt in overleg met Rijkswaterstaat verkend. De drie vispassages worden door Rijkswaterstaat in de planperiode 2016-2021 gefinancierd.

Berkel

Voor de herinrichting EVZ Berkel zijn de maatregelen, voor wat betreft het gedeelte tussen Almen en Zutphen, uitgevoerd en zijn de beleidsopgaven gerealiseerd. Voor twee trajecten - die nog niet KRW-proof zijn, namelijk het deel tussen Borculo en Lochem en het deel tussen Lochem en Almen - is in 2015 de voorbereiding gestart. Volgens de huidige planning vangt hier vanaf 2018 de uitvoeringsfase aan.

Voor de SED-beek (grondwaterbeek) Grote Waterleiding/Heksenlaak is in 2015 een landschaps-ecologische analyse uitgevoerd. In 2016 wordt gezamenlijk met de provincie besloten of het gewenst is om een uitvoeringsgericht inrichtingsplan voor deze beek op te stellen.

Oude IJssel

- De herinrichtingprojecten van de Oude IJssel en de Aa-strang, tussen stuw Ulft en de rijksgrens, zijn afgerond. Voor het beheer en onderhoud van de drogere percelen natuur zijn afspraken gemaakt met derden voor de komende jaren. Het waterschap heeft het beheer van de natte elementen.
- Ook het project Waalse Water is afgerond. Het waterschap heeft, conform de gemaakte afspraak, in 2015 de bufferstroken geleverd aan landgoed 'Kernade'.
- De aanleg van de vispassage met natuurinrichting bij stuw de Pol en RWZI Etten is eind november opgeleverd. Een aantal werkzaamheden worden in het voorjaar van 2016 in de onderhoudsfase gerealiseerd. Met dit project is een belangrijke invulling gegeven aan het 'Masterplan de Pol'. Hiermee is tevens het startsein gegeven voor een nieuw educatie- en communicatie-traject, waarbij rondleidingen en excursies niet beperkt blijven tot de zuiveringstaak maar alle facetten van het werk van waterschap worden belicht.
- Met de provincie Gelderland vindt voor EVZ Stapsteen Drempt afstemming plaats over de werkwijze om te komen tot een maatschappelijk verantwoorde wijze van inrichting en beheer.

Gebiedsproces Winterswijk

Turbo kavelruil

Het traject Burloseweg van de Boven-Slinge (realisatie 2 vispassages, 1,5 km beekherstel en 9 ha. herinrichting) is nagenoeg gereed.

In Winterswijk liggen vier PAS/Natura2000 gebieden. De PAS-maatregelen en de Natura2000-beheerplannen zijn vastgesteld. In de SOK 2015-2021 is vastgelegd dat de provincie zorgt voor het obstakelvrij maken van deze plannen (doorlopen procedures en grondverwerving) en het waterschap de watermaatregelen realiseert.

Overdracht stuwrecht en renovatie stuwen Boven-Slinge

- De renovatie van stuw en watermolen Berenschot is in 2015 uitgevoerd. De stuw is aangesloten op het besturingssysteem van het waterschap. De aanleg van de vispassage is nog in uitvoering.
- Voor de integrale renovatie van het stuw- en watermolencomplex Den Helder is een samenwerkingsovereenkomst getekend met een plaatselijke ondernemer en de gemeente Winterswijk. De ondernemer is trekker van het totale plan. Door de provincie is een subsidiebeschikking afgegeven. De restauratie van de molengebouwen is in uitvoering; de renovatie van de stuw is daarna gepland.

Liemers

GGOR Havikerwaard

Op 1 juli 2014 is het definitief projectplan ongewijzigd vastgesteld. Met de beheerder van landgoed 'Middachten' is in overleg de schadecompensatie bepaald. Tegen het projectplan zijn vijf beroepschriften ingediend. Het werk zit in de besteksfase met een vergunningentraject. De provinciale subsidiebeschikking is ontvangen. Afgesproken is dat we met de aanbestedingsfase wachten op de uitspraak van de rechter en daarmee het project obstakelvrij is. De zitting van de rechtbank is meermalen verdaagd. Door de provincie is ingestemd met uitstel van de einddatum van de subsidiebeschikking tot 31 dec 2016.

Rijnstrangen

Tegen het besluit over de hoogte van de natschadecompensatie hebben een zevental reclamanten rechtstreeks beroep bij de rechtbank aangetekend; anderen wachten de bezwaarschriftencommissie af. De rechtbank heeft op 30 november 2015 een regiezitting gehouden. Het beroep tegen het instellen van het voorjaarspeil in Rijnstrangen is behandeld. De uitspraak wordt in 2016 verwacht. Totdat de rechtbank heeft beslist wordt behandeling van het bezwaar door de bezwaarschriftencommissie van de overige reclamanten aangehouden.

Er is een evaluatie uitgevoerd naar het gevoerde proces van de natschade-compensatie.

Het waterschap trekt dit. De resultaten van de evaluatie worden met de provincie besproken.

In de besluiten over natschadecompensatie van januari 2014 is aan de reclamanten gemeld dat uiterlijk twee jaar na genoemde besluiten het peilbesluit geëffectueerd wordt. Het peilbesluit is inmiddels uitgevoerd; de drempels zijn gerealiseerd, besluiten voor de natschade zijn genomen en de natschade is uitgekeerd.

1.3.1.2. Onderhoud watersystemen

Het algemeen bestuur heeft op 10 september 2013 bij de behandeling van de Perspectievennota 2014-2017 besloten tot ombuiging van een aantal ambities. Eén maatregel die nog niet is uitgevoerd, is:

- *Beperken waterschapszorg: geen onderhoud kleine watergangen tot in beginsel 20 ha afwaterend oppervlak*

De verantwoordelijkheid voor het onderhoud van deze kleine watergangen komt dan bij de aanliggende ingelanden te liggen. Het betreft ongeveer 700 km kleine watergangen met een afvoer kleiner dan 20 l/sec.

In samenspraak met partners zijn drie pilots in verschillende deelgebieden uitgevoerd en geëvalueerd. Na afronding van de pilots zijn gesprekken gevoerd met het LTO, de VALA en drie gemeenten. Met het LTO zijn in deze gesprekken enkele afspraken gemaakt over de wijze waarop het waterschap de overgang van het onderhoud naar aanliggende eigenaren uitvoert. Met de drie gemeenten zijn afspraken gemaakt over het oppakken van samenwerkingskansen conform de samenwerkingsambitie in de watervisie. Volgens planning worden de werkzaamheden, om de overgang van het onderhoud mogelijk te maken, in 2016 uitgevoerd. De formele leggerwijziging vindt begin 2017 plaats. Het onderhoud van kleine watergangen kan dan door aanliggende aangelanden worden uitgevoerd.

1.3.1.3. Recreatief medegebruik en cultuurhistorie

- Recreatief medegebruik

Het waterschap heeft in de samenwerking met lokale overheden een positieve grondhouding ten aanzien van (extensieve vormen van) recreatie. In herinrichtingsprojecten bieden wij, waar mogelijk, ruimte voor passief medegebruik door wandelaars en fietsers.

Oude IJssel:

Langs de Oude IJssel is veel ruimte voor recreatief gebruik. De aanleg van de vispassage met natuurinrichting, de sluis en het stuwtterrein de Pol is opengesteld voor recreatief gebruik. Het terrein is een knooppunt van recreatieve routes, o.a. doorgaand fietspad langs de Oude IJssel en het Pieterpad.

Ook bij andere projecten werken wij mee aan de ontwikkeling van recreatief medegebruik en verlenen wij medewerking aan initiatieven van derden.

- Cultuurhistorie

Gemaal Oude Rijn:

Gemaal Oude Rijn in Pannerden is een gemeentelijk monument en stamt uit 1884. Een deel van het gemaal dateert van 1811. Het gemaal is niet meer in functie. Om het cultuurhistorisch waardevolle gemaal in stand te houden is het gemaal in 2015 gerenoveerd.

Met de renovatie benadrukken we de educatieve en historische waarden van het gemaal en maken het cultuurhistorisch erfgoed in de regio Rijnstrangen beleefbaar. In 2016 opent het gemaal Oude Rijn na een periode van 45 jaar opnieuw haar deuren.

1.3.1.4. Internationale samenwerking

Doelstelling is een kennisuitwisseling op internationaal niveau waarbij de regionale knelpunten in de waterhuishouding bespreekbaar zijn en de waterpartners gezamenlijk aan oplossingen werken.

Voortgang van de uitvoering Van onze samenwerkingsprojecten in Suriname, Nicaragua en Vietnam.

- Ons samenwerkingsproject in La Libertad, Nicaragua is in 2015 afgerond, evenals onze deelname aan het uitvoeren van trainingssessies in Vietnam. Het waterschap blijft medetrekker van de coördinatiegroep van de Unie van Waterschappen voor de contacten met landen in Midden-Amerika;
- In het project met de waterschappen in Nickerie, Suriname zijn al diverse deelresultaten behaald en het perspectief op een volledige afronding is goed;
- In 2015 is het internationaal beleid van de afgelopen jaren geëvalueerd.

1.3.1.5. Vaarwegbeheer Oude IJssel

In het afgelopen jaar hebben gesprekken plaatsgevonden met alle stakeholders over de bedieningstijden van de bruggen. De beroepsvaart kan uitstekend overweg met bediening op afroep. De recreatievaart en de gemeente Oude IJsselstreek zijn zeer ingenomen met uitbreiding van bedieningstijden naar de zondag in het recreatie seizoen.

Het projectplan 'Procesautomatisering domein Vaarweg Oude IJssel 2015' is getekend. De werkzaamheden zijn in september 2015 gestart en worden vóór mei 2016 afgerond.

1.3.2 Financieel overzicht programma Watersystemen

Overzicht benutting exploitatiebudget programma Watersystemen 2015

bedragen in € 1.000

Programma	Begroting 2015	Realisatie 2015	% Realisatie
Watersysteem	35.368	34.968	99%

Zie paragraaf 2.8 voor verdere toelichting naar programma's.

Overzicht investeringen programma Watersystemen 2015

bedragen in € 1.000

Programma Watersysteem	Begroting 2015 (netto)	Realisatie 2015	% realisatie t.o.v. van begroting
Investeringsbedrag (incl. verv. Inv)	8.500	9.840	116%

De realisatie ultimo 2015 is € 1,340 mln. hoger dan het begroot investeringsvolume. Het programma watersystemen kent vele afhankelijkheden. We werken veelal in verschillende samenwerkingsverbanden met een hoge complexiteit en een basisfilosofie om er samen met het gebied uit te komen. De programmering is daarmee zeer dynamisch en om die reden wordt er gewerkt met een overprogrammering.

1.4. Programma Afvalwaterketen

Het afvalwater van huishoudens en bedrijven in het beheersgebied van Waterschap Rijn en IJssel wordt via gemeentelijke rioolstelsels aangevoerd op de 129 rioolgemalen en 13 rioolwater-zuiveringsinstallaties (RWZI's). Voor het transport van het afvalwater heeft het waterschap ca. 400 km transportleiding in beheer. Bij het zuiveren van afvalwater wordt zuiverings-slib geproduceerd en op vijf RWZI's ontwaterd.

De doelstellingen voor het inzamelen en transporteren van afvalwater zijn: *optimaliseren van het inzamelen en transport van afvalwater volgens de afspraken uit het landelijke Bestuursakkoord Water en het terugdringen van lozingen uit het transportsysteem op het oppervlaktewater*. Samenwerking met gemeenten is hiervoor een belangrijke voorwaarde.

Energie en grondstoffenwinning

Belangrijke mijlpaal voor de alginaatproductie is het maken van langjarige afspraken met een grote industrie in ons beheergebied. Deze afspraken worden begin 2016 definitief gemaakt. Op basis hiervan werd in 2015 gewerkt aan de fasering, ontwerp en realisatie van alginaatwinning.

Aangescherpte regelgeving

Op termijn kunnen we niet meer voldoen aan de strengere regels voor uitlaatgassen van de gasmotoren (RWZI Etten, Nieuwgraaf en Holten). Onderzocht wordt welke maatregelen we moeten nemen om te kunnen voldoen aan de eisen. Tevens wordt bekeken op welke manier dit een bijdrage kan leveren aan de beleidsdoelstellingen op het gebied van energie en grondstoffen.

Instandhouding

In het afgelopen jaar is de fasering van de vervanging van procesautomatisering verder uitgewerkt. De komende jaren ligt het accent op deze vervanging in combinatie met noodzakelijke renovaties voornamelijk op gebied van elektrotechnische installaties en mogelijkheden voor energiebesparing. Een andere belangrijke investering is de instandhouding van biogasinstallaties. De installatie in RWZI Olburgen is bijna gereed.

1.4.1. Prestatie-indicatoren Waterbeheerplan 2010-2015

Prestatie-indicator WBP	totaal	realisatie t/m 2014	planning 2015	realisatie 2015
1. Aantal afvalwaterakkoorden met gemeenten	22	16	18	17
2. Afspraken met gemeenten over samenwerking waterplan (GRP's)	22	22	22	22

Toelichting:

1. Het afvalwaterakkoord Olburgen is opgesteld. De verwachting is dat in 2016 wordt voorgelegd aan de gemeentebesturen van Bronckhorst, Doesburg, Rheden en Zevenaar. Met de gemeenten Winterswijk en Oost Gelre wordt gewerkt aan één afvalwaterakkoord. De akkoorden worden in nauwe samenwerking opgesteld en laten zich daarmee niet exact plannen. De realisatie loopt om die reden iets achter op de prognose.

Prestatie-indicator WBP	totaal	realisatie t/m 2014	planning 2015	realisatie 2015
3. Gemiddelde fosfaatverwijdering RWZI's (% gebiedsrendement)	80%	75%	75%	77%
4. Gemiddeld stikstofverwijdering RWZI's (% gebiedsrendement)	83%	88%	85%	86%

1.4.2. Afvalwaterbehandeling

Vervanging automatiseringsinstallaties RWZI's

Het referentieproject 'renovatie procesautomatisering RWZI Lichtenvoorde' bevindt zich aan het einde van de realisatiefase. De elektrotechnische installatie en de procesautomatisering zijn opgeleverd. De projecten voor de renovatie van de procesautomatisering van de zuiveringseenheden Zutphen en Aalten bevinden zich in de definitiefase. Samen met een extern advies- en ingenieursbureau wordt gewerkt aan het aanbestedingstraject voor de uitrol van de procesautomatisering zuiveringstechnische werken.

Alginaatwinning Zutphen

Het algemeen bestuur heeft in juni 2015 ingestemd met het voorstel om Alginaatwinning in Zutphen mogelijk te maken. Deze grondstof kan worden gewonnen uit Nereda® slib. Op voorwaarde dat alle benodigde contracten en vergunningen zijn geregeld, wordt medio 2016 met de realisatie van de Nereda® begonnen.

1.4.3. Financieel overzicht programma Afvalwaterketen

Overzicht benutting exploitatiebudget programma Afvalwaterketen 2015

bedragen in € 1.000

Programma	Begroting 2015	Realisatie 2015	% Realisatie
Afvalwaterketen	41.387	41.153	99%

Zie paragraaf 2.8 voor verdere toelichting naar programma's

Overzicht investeringen programma Afvalwaterketen 2015

bedragen in € 1.000

Programma Afvalwaterketen	Begroting 2015 (netto)	Realisatie 2015	% realisatie t.o.v. van begroting
Investeringsbedrag	9.800	3.364	34%

Drie initiatieven waren van grote invloed op de programmering. De grootste invloed betreft de 'Verlegging persleidingen langs de A12 in verband met de aansluiting van de A15'. Daarnaast zien we een verschuiving optreden bij de projecten 'Grondstoffenfabriek Alginaat-Zutphen' en 'Centrale slibverwerking'. Deze trajecten kennen een eigen dynamiek en complexiteit waardoor de financiële plannen zijn aangepast. Het project 'Renovatie afvalwaterafvoer Doetinchem 3^e fase' heeft vertraging opgelopen (besluitvormings-traject gemeente). De kosten hiervan komen voor rekening van 2016.

Daarnaast hebben we voor projecten 'Nieuwbouw gemaal Stationsstraat' en 'Amovering gemaal Hamburgerbroek' aanbestedingsvoordelen gerealiseerd.

1.5. Bedrijfsvoering

1.5.1. Efficiencymaatregelen

Veranderopgave watervisie

Ons waterschap ontwikkelt zich stapsgewijs tot een organisatie die effectief opereert in netwerken, weet wat er speelt in de omgeving, luistert, vraagt door en zoekt actief naar oplossingen. Op onderdelen vraagt dit aanpassing van onze organisatie en de competenties en vaardigheden die daarbij nodig zijn.

Waterkracht (Shared Services)

De samenwerking in Waterkracht is goed op gang gekomen. De uitvoering van het werk verloopt grotendeels conform planning. Op een aantal zaken is sprake van vertraging. Achterstand is bijvoorbeeld te zien bij de inkoopkassen 'baggeren' en 'groenbeheer' en het gezamenlijk optrekken bij de procesautomatisering zuiveringen. Daar tegenover staat dat ook zaken zijn opgepakt, die (nog) niet gepland waren.

De samenwerking leidt binnen de geraamde financiële kaders tot resultaten. De besparingen die wij ons hadden voorgenomen, zijn behaald.

Het borgen van ervaringskennis

In 2015 is een vervolg gegeven aan de samenwerking met de Hogeschool Arnhem-Nijmegen (HAN) en Larenstein en zijn ervaringen uitgewisseld tijdens de werkplaats Ervaringskennis. Insteek hierbij was om nieuwe werkvormen te verkennen, waarbij de ervaringskennis die we in huis hebben goed wordt ingezet en blijft behouden voor de komende jaren. De werkplaats slibstrategie zit in de afronding.

Doorontwikkeling corporate Governance

De statuten van Waterstromen B.V. zijn aangepast aan de geldende wet- en regelgeving en vormen een solide basis voor de toekomst.

Voor de corporate governance van Waterstromen B.V. heeft een wijziging plaatsgevonden in de samenstelling van de Raad van Commissarissen. De externe commissaris is ondertussen gevonden. De verdere doorwerking van de governance heeft zijn weerslag in het directiereglement.

Innovatie

In het Innovatieprogramma van ons waterschap zijn zes deelprogramma's te onderscheiden. Het werken met innovatiedeelprogramma's blijkt een goede aanjager voor innovatie. Voor de periode 2015-2016 is die lijn doorgezet in een nieuw plan van aanpak, opgesteld met hulp van een 'frisse blik van buiten'. Op 3 maart 2015 heeft het bestuur het plan van aanpak 'Uitvoering Innovatieprogramma 2015-2016' vastgesteld. Lopende innovatie op energie en grondstoffen wordt doorgezet. Er is verdere verdieping nodig op innovatie met betrekking tot klimaatadaptatie.

Met KWR (watercycle research institute) hebben we onderzocht welke innovaties we (binnen de deelprogramma's) kunnen oppakken. De verdienmodellen KAS, ICT en communicatie hebben we daarbij op het oog. Voor de innovatie op ICT-gebied wordt een investeringsvoorstel voorbereid om een 'dashboard weer en water' te ontwikkelen waarmee waterinformatie sneller en beter kan worden ontsloten en waarmee voorspellingen en scenario's in beeld kunnen worden gebracht.

Innovatiecongres Oase III

Op 7 oktober 2015 heeft Oase III plaatsgevonden. Het was een zeer goed bezochte netwerkdag. De dag bestond uit een open programma met sessies, stands en korte presentaties. Onder andere de vruchtbare kringloop, burgerinitiatieven, spreker Nils Roemen en 'water als grondstof in vele toepassingen' waren in verdiepingssessies te bezoeken.

Nieuwe aanbestedingswet

Met de nieuwe aanbestedingswet wordt het digitaal aanbesteden verplicht gesteld. Vanuit 'Waterkracht' wordt gewerkt aan de aanbesteding van een softwarepakket dat kan ondersteunen in deze wettelijke verplichting. Daarnaast komen met de nieuwe wet de zogenaamde '2B procedures' te vervallen, waardoor in de toekomst o.a. inhuur/detachering, maaionderhoud, groenonderhoud Europees moet worden aanbesteed. Nu kan dat nog met een verlichte procedure. Andere wijzigingen hebben voor het waterschap geen grote impact. Op 29 oktober 2015 is de nieuwe aanbestedingswet aan de Tweede Kamer aangeboden.

Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen (Vpb)

De Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht is op 26 mei 2015 door de Eerste Kamer aangenomen. In het kader van deze wet is het van belang of, en zo ja, welke werkzaamheden we als ondernemingsactiviteit(en) in de zin van de vennootschapsbelasting kunnen kwalificeren. Voor de implementatie van deze wet heeft de Unie van Waterschappen samen met Deloitte Accountants en de Belastingdienst afgesproken dat voor de concrete invulling van deze wet, de waterschappen niet elke afzonderlijke activiteit hoeven te toetsen aan deze wet, maar dat er mag worden geclusterd.

Waterschap Rijn en IJssel trekt samen op met de Rijn-Oost waterschappen. De insteek is dat gelijksoortige activiteiten van de waterschappen op dezelfde wijze worden geclusterd.

Onze inventarisatie is afgerond en wordt getoetst door een fiscaal adviseur. Op basis van de huidige inzichten heeft ons waterschap geen verplichtingen met betrekking tot de vennootschapsbelasting'. Voor Waterkracht weten we zeker dat het niet valt onder de Vpb.

BTW over levering van compost

Het waterschap heeft de afgelopen jaren voor de bewerking van slib tot compost gewerkt als 'btw-ondernemer'. Doordat de afgelopen jaren de opbrengst voor compost vrijwel is komen te vervallen, stond deze constructie onder druk. Met de Belastingdienst is afgesproken dat het waterschap vanaf 2016 de BTW niet meer kan terugvorderen. Tegelijkertijd is hierbij wel afgesproken dat het waterschap bij het terugwinnen van grondstoffen in aanmerking komt voor BTW-aftrek indien blijkt dat er inkomsten worden gegenereerd voor die grondstoffen.

1.5.2. Personeelsbeleid

Participatiewet

In het kader van een pilot zijn drie medewerkers met een achterstand tot de arbeidsmarkt uit de doelgroep van de Participatiewet ingezet. De eerste ervaringen zijn positief. Het voornemen is om de huidige drie plekken ook na afloop van de pilot voor onze organisatie te behouden. Ons waterschap neemt daarmee voor 2015 (en 2016) haar verantwoordelijkheid. Over de verdere invulling aan de verplichtingen vanuit de Participatiewet vindt binnen de sector waterschappen afstemming plaats.

Cao

In april 2015 werd een principeakkoord voor een nieuwe cao afgesloten. De nieuwe cao heeft een looptijd van 1 januari 2014 tot 1 januari 2017. Het onderhandelingsakkoord voor de nieuwe cao is door achterbannen van werknemers- en werkgeversdelegaties goedgekeurd.

Het onderhandelingsakkoord is uitgewerkt in nieuwe teksten die zijn vastgelegd in de SAW.

Per 1 januari 2016 zijn de nieuwe Sectorale Arbeidsvoorwaardenregelingen Waterschapspersoneel (SAW) van kracht.

Werkzekerheid is een belangrijk uitgangspunt van het cao-akkoord. Denk hierbij aan: het actief werk maken van werk, het fit kunnen blijven doorwerken en het investeren in loopbanen waarbij medewerkers zelf de regie voeren over hun carrière. Werkzekerheid voor medewerkers betekent voor de komende zes jaar: meer investeren in werken, waarbij generaties worden verbonden. Hierbij wordt ingespeeld op de nieuwe wetgeving.

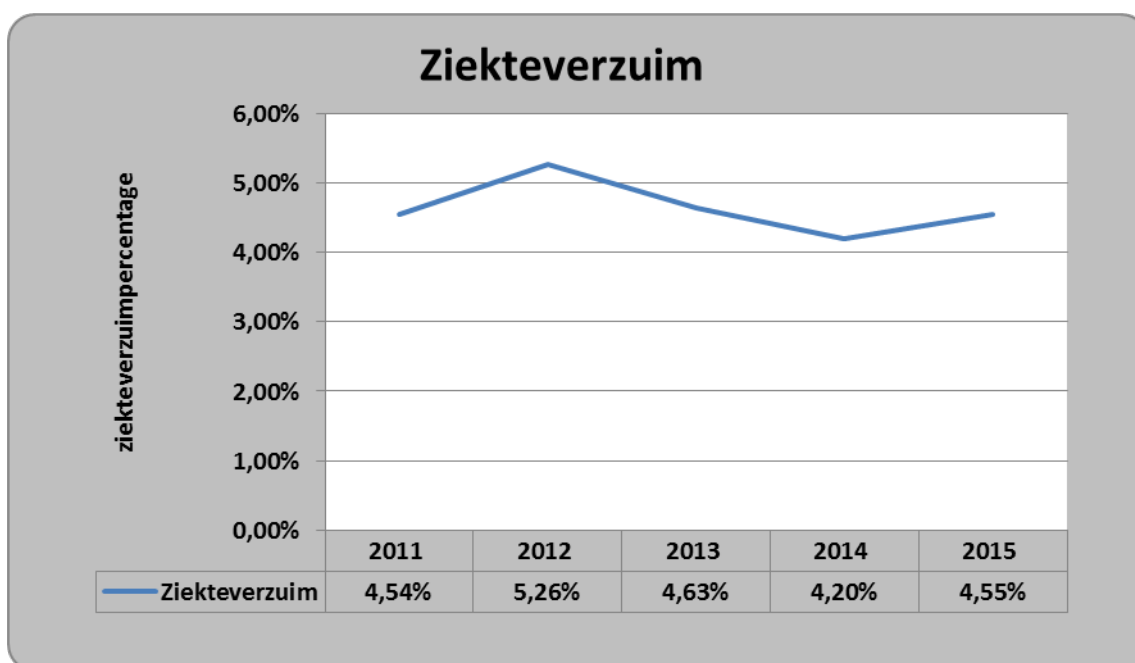
Salarissen 2015

De nieuwe cao voorziet in een salarisverbetering. Per 1 januari 2015 zijn de salarissen verhoogd met 0,73%. In de zomer van 2015 ontvingen medewerkers eenmalig een bedrag van € 750 bruto. De financiële consequenties van de nieuwe cao passen binnen de kaders van de vastgestelde personeelsbegroting 2015.

Strategische personeelsplanning

In het najaar 2015 is gestart met het in kaart brengen van strategische personeelsplanning. De uitwerking van de watervisie, de interne doorontwikkeling van de organisatie en technologische ontwikkelingen zijn daarbij belangrijke ingrediënten. Het leidt uiteindelijk tot een visie op de samenstelling en omvang van de organisatie waarbij we tenminste drie tot vijf jaar vooruit kijken. De vertaling van de visie vindt plaats in de Perspectievennota 2017-2020 en het formatieplan bij de begroting 2017.

Ziekteverzuim 2015 (exclusief zwangerschapsverlof)

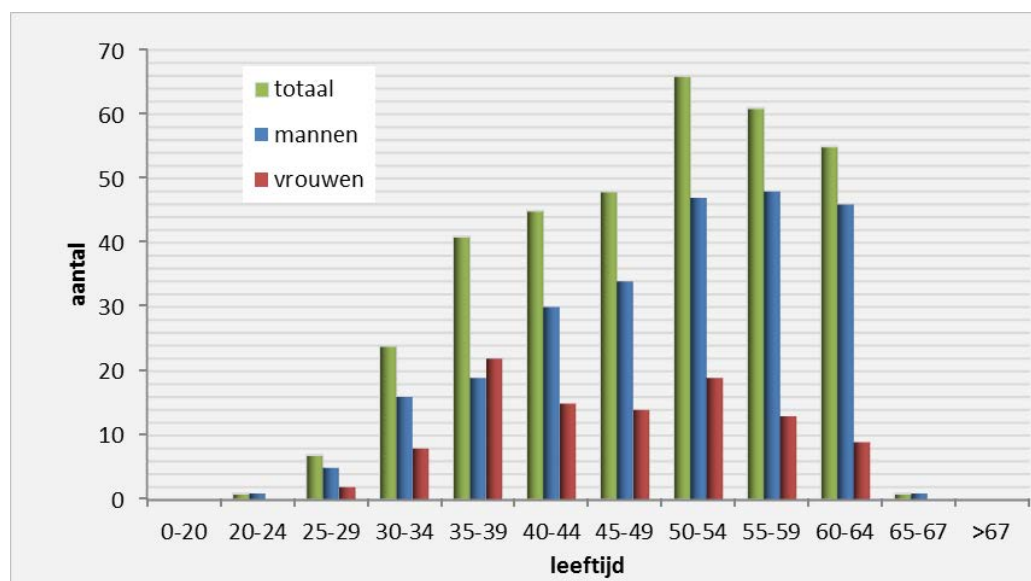
Het ziekteverzuim over 2015 bedraagt 4,55% en is daarmee 0,35% hoger dan 2014 (4,20%).

Het verzuimpercentage nader bekeken

Ondanks de seizoensgebonden invloeden is de meldingsfrequentie met ca 1,1% nog altijd laag. Het langduriger verzuim laat een lichte stijging zien. De verwachting is dat deze trend aanhoudt. Door de stijging van de AOW-leeftijd en de toename van belasting op de as 'werk en privé' zijn vitaliteit en duurzaam inzetbaarheid belangrijke thema's. Dit vraagt om constante aandacht van de medewerker, het management, HR en de Arbodienst.

Leeftijdsofbouw personeel Waterschap Rijn en IJssel ultimo 2015

leeftijdsklassen	Man	Vrouw	Totaal	%
<= 24	1	0	1	0,3%
25 t/m 34	21	10	31	8,9%
35 t/m 44	49	37	86	24,6%
45 t/m 54	81	33	114	32,7%
55 t/m 67	95	22	117	33,5%
totaal	247	102	349	100,0%
<i>gemiddelde leeftijd</i>	<i>49,9 jaar</i>	<i>46,1 jaar</i>	<i>48,8 jaar</i>	

Grafiek: Leeftijdsofbouw ultimo 2015

1.5.3. Lopende bezwaarprocedures

Wanneer een burger het niet eens is met een beschikking van een bestuursorgaan, kan daartegen bezwaar worden aangetekend bij het orgaan dat die beschikking heeft genomen.

Het bestuursorgaan neemt vervolgens een beslissing over de bezwaren, indachtig het ingekomen advies van de bezwarencommissie. In 2015 is sprake van tien bezwaarprocedures. Vijf van de procedures dateren van 2014 en hebben te maken met Rijnstrangen. Deze procedures worden aangehouden totdat de rechtbank uitspraak heeft gedaan in de beroepen van zeven appellanten die rechtstreeks naar de rechtbank zijn doorgeslagen. Vier van de overige procedures, waaronder twee procedures over verzoeken in het kader van de Wet openbaarheid bestuur (Wob), zijn afgehandeld. Eén procedure wordt in 2016 afgehandeld

Verplichte paragrafen

Algemeen

Het Waterschapsbesluit bepaalt dat in het jaarverslag en de jaarrekening verplichte paragrafen worden opgenomen. Tevens worden de opbrengsten van de waterschapsbelastingen verantwoord.

1.6 Incidentele baten en lasten

Incidentele lasten

Het college van dijkgraaf en heemraden heeft op 8 juni 2015 besloten om in te stemmen met de uitvoering van de ombouw van de slibontwatering RWZI Winterswijk naar slibindikking waarbij de oude installatie met restboekwaarde van € 0,138 mln. volledig is afgeschreven.

Incidentele baten

Bij de jaarrekeningcontrole 2014 heeft de accountant vastgesteld dat de jaarrekening een niet gecorrigeerde fout bevatte van € 0,059 mln. Dit betrof een negatieve boekwaarde van een oude investering. Deze fout is in 2015 hersteld en leidt tot een eenmalige bate.

Het college van dijkgraaf en heemraden heeft op 9 april 2009 besloten tot overname rioolgemaal Vletgaarsmaten. De overname is in 2015 definitief gerealiseerd in deze eenmalige opbrengst van € 0,166 mln. zit een rentevergoeding voor de jaren 2009 tot en met 2015.

1.7 Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen

De reserves en voorzieningen zijn gesplitst per reglementaire waterschapstaak. In 2015 is er voor € 0,098 mln. onttrokken uit de bestemmingsreserve innovatiefonds en is er voor € 0,032 mln. onttrokken uit de bestemmingsreserve Educatie is Beleven

Voorziening natuurterreinen:

Met ingang van 1 januari 2009 is het huidige belastingstelsel van de waterschappen in werking getreden. Hierbij is een nieuwe belastingcategorie geïntroduceerd, nl. de (eigenaren van) natuurterreinen.

Door de gerechtelijke uitspraak van 7 november 2014 over natuurterreinen heeft er een verschuiving in ons gebied plaats gevonden van ca. 10.000 hectares landbouwgrond naar natuurgrond. Het aantal hectares natuur is gestegen van 27.000 hectares naar 37.000 hectares. Door deze verschuiving is het begrote aantal hectares ongebouwde eigendommen (landbouwgrond) gedaald van 115.300 hectares naar 105.300 hectares. Omdat de afwikkeling in 2015 nog niet heeft plaatsgevonden is de voorziening verhoogd met € 0,240 mln.

Voorziening arbeidsgelateerde verplichtingen

Als gevolg van de waterschapverkiezingen in maart 2015 zijn een aantal bestuursleden afgetreden. Zij hebben recht op wachtgeld. De (toekomstige) verplichting die hieruit ontstaat moet in één keer worden toegevoegd aan de arbeidsgelateerde voorziening. De voorziening van deze arbeidsgelateerde verplichting is met € 0,830 mln. verhoogd, waarvan € 0,550 mln. voor wachtgeldverplichtingen voor bestuurders en € 0,280 mln. voor organisatieontwikkelingen. Door gewijzigde regelgeving van De Nederlandsche Bank voor het berekenen van pensioenverplichtingen voor bestuurders (dekkingsgraad) en de lage rente dient € 0,470 mln. aan deze voorziening te worden toegevoegd om het vereiste vermogen aan het eind van looptijd van deze pensioenverplichtingen te kunnen realiseren.

1.8. Belastingopbrengsten

Kostentoerekening per waterschapstaak

Alle kosten en opbrengsten van het waterschap worden toegerekend aan de reglementaire taken. Met ingang van 2009 (nieuwe Waterschapswet) zijn dat er twee:

1. zuiveringsbeheer;
2. watersysteembeheer.

Onder het zuiveringsbeheer vallen de kosten die gemaakt worden voor het transport, het zuiveren van afvalwater en de verwerking van slib. Onder het watersysteembeheer vallen de kosten die te maken hebben met de waterkwaliteit, de waterkering en het kwaliteitsbeheer van oppervlaktewater. Het vaarwegbeheer is geen reglementaire waterschapstaak. Omdat de provincie Gelderland het beheer van de Oude IJssel heeft opgedragen aan Waterschap Rijn en IJssel, draagt de provincie de netto-kosten.

Kostentoedelingsverordening

Met de invoering van de Waterschapswet zijn vanaf 1 januari 2009 nieuwe regels van kracht om de bijdragen van de diverse categorieën belanghebbenden in de kosten van het watersysteembeheer vast te stellen. In de wet is tevens vastgesteld dat eens in de vijf jaar een herberekening van de waardeverhouding binnen watersysteembeheer moet plaatsvinden. Op 11 december 2013 is de door Gedeputeerde Staten van Gelderland goedgekeurde kostentoedelingsverordening bekendgemaakt in het Waterschapsblad. De Kostentoedelingsverordening is hiermee, conform de wettelijke regels, vanaf 1 januari 2014 van toepassing.

Belastingopbrengsten 2015

Door de Wet modernisering waterschapsbestel zijn er per 1 januari 2009 drie heffingen, nl.

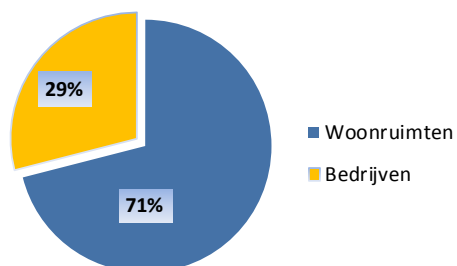
- zuiveringsheffing;
- verontreinigingsheffing;
- watersysteemheffing.

De begrote belastingopbrengst over 2015 bedroeg € 80,652 mln. terwijl de werkelijke belastingopbrengst € 81,070 mln. is. Een hogere opbrengst van € 0,418 mln.

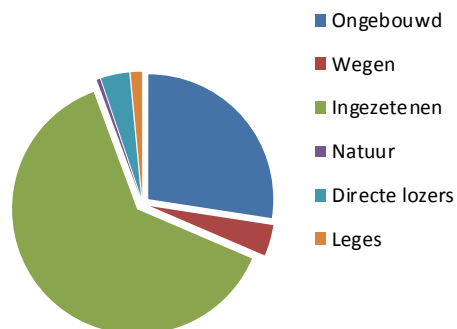
bedragen in € 1.000

Omschrijving	Begroting 2015	Bijgestelde begroting 2015	Realisatie 2015
Zuiveringsheffing	40.931	40.681	40.796
Woonruimten	29.294	29.400	28.963
Bedrijven	11.637	11.281	11.833
Watersysteemheffing	39.721	38.379	40.274
Gebouwd binnendijs	21.357	20.625	20.871
Gebouwd buitendijs	15	14	15
Ongebouwd binnendijs	5.216	4.775	5.281
Ongebouwd buitendijs	30	36	38
Ongebouwd Wegen binnendijs	814		780
Ongebouwd Wegen buitendijs	2		0
Ingezetenen	12.137	12.300	12.195
Natuur	80	114	88
Directe lozers	70	515	716
Leges	0		290
Totaal opbrengsten 2015	80.652	79.060	81.070

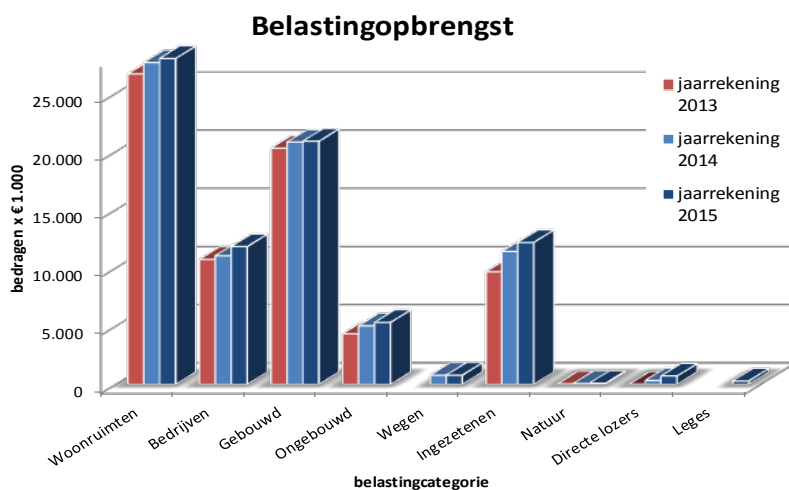
Zuiveringsheffing 2015
€ 40.796.000

Watersysteemheffing 2015
€ 40.274.000

Overzicht belastingopbrengsten 2013 t/m 2015

Kwijtschelding en oninbaar

Omschrijving	Begroting 2015	Bijgestelde begroting 2015	Realisatie 2015
Kwijtschelding	700	900	1.119
Oninbaar	250	250	600

Zie paragraaf 2.6 voor verdere toelichting met betrekking tot de belastingopbrengsten.

1.9. Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit is de reserve die ingezet wordt om niet-structurele financiële tegenvallers op te vangen, zodat het waterschap zijn taken ongestoord kan voortzetten. De Waterschapswet stelt een analyse van de weerstandscapaciteit met ingang van 2009 verplicht.

Het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) hanteert gradaties voor de hoogte van het weerstandsvermogen. De reserve boven de benodigde weerstandscapaciteit is vrij aanwendbaar en wordt bijvoorbeeld ingezet voor niet structurele uitgaven of tariefegalisatie. De tarieven van Waterschap Rijn en IJssel bevinden zich nog niet op kostendekkend niveau. Tot dat niveau bereikt is, is de inzet van vrij inzetbare reserve benodigd om het negatieve resultaat te egaliseren.

De minimaal benodigde weerstandscapaciteit voor 2015 bedroeg € 2,589 mln.

In onderstaande tabel is de benodigde weerstandscapaciteit per waterschapstaak weergegeven.

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Zuiveringsbeheer	Watersysteembeheer	Totaal
Weerstandscapaciteit 2015	1.138	1.451	2.589

1.10. Financiering

Op 22 november 2011 is door het algemeen bestuur een nieuw 'Treasurystatuut van Waterschap Rijn en IJssel' vastgesteld. Dit was noodzakelijk door wetswijzigingen tussen 2001 en 2011. Na 2001 zijn de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruudo) en de Waterschapswet gewijzigd.

Al deze wetten hebben invloed op het financieel beleid en beheer ten aanzien van financiering. Hierin zijn de afspraken vastgelegd over de wijze waarop financieringsactiviteiten binnen de organisatie moeten plaatsvinden. Het statuut beoogt hiermee het financieringsbeleid transparant te maken waarbij de risico's worden beheerst binnen de vastgestelde kaders.

Uitgevoerde transacties in 2015

Ten behoeve van de herfinanciering van de afgeloste leningen en ter dekking van de financieringsbehoefte zijn er twee leningen aangegaan voor € 45,000 mln. Deze leningen zijn afgesloten met verschillende looptijden om hiermee te voldoen aan het maximum aflossingsbedrag van € 26,840 mln. per jaar. Door de kredietcrisis zijn de leningen tegen gunstiger tarief afgesloten dan bij de begroting 2015 was verwacht. Hierdoor is er in 2015 een rentevoordeel behaald van ruim € 0,800 mln.

Financieringsbehoefte

Ook de kasgeldlimiet wordt aangewend om de vaste activa te financieren.

Externe toetsing door de toezichthouder

De provincie Gelderland is door de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) aangewezen als toezichthouder. Zij toetst of het waterschap voldoet aan de normen zoals gesteld in deze wet. Hierbij zijn twee wettelijke normen te onderscheiden, te weten de kasgeldlimiet en de rente risiconorm.

Kasgeldlimiet en renterisiconorm

De wettelijke kasgeldlimiet bepaalt hoeveel maximaal met kort geld gefinancierd mag worden. De norm is uitgedrukt in een percentage van het kostentotaal van de begroting zijnde 23% voor waterschappen. De kasgeldlimiet voor ons waterschap bedroeg in 2015 € 20,578 mln.

Op 31 december 2015 is in totaliteit € 11,734 mln. via kort geld gefinancierd. In 2016 worden deze kortlopende leningen omgezet naar langlopende leningen waarbij invulling wordt gegeven aan de renterisiconorm.

De renterisiconorm beoogt dat een zodanige opbouw van de leningenportefeuille tot stand komt zodat het renterisico voor renteaanpassing en herfinanciering in voldoende mate is beperkt.

De renterisiconorm is berekend als 30% van het begrotingstotaal 2015. De renterisiconorm voor ons waterschap bedroeg € 26,840 mln. In 2015 is € 37.872 mln. afgelost.

1.11. Verbonden partijen

Door middel van verbonden partijen kunnen (beleids-)voornemens van het waterschap tot uitvoering worden gebracht. In verband met bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijke daarmee verband houdende risico's moet in de jaarstukken een paragraaf worden opgenomen waarin aandacht wordt besteed aan de verbonden partijen. 'Een verbonden partij is een rechtspersoon, waarin het waterschap een bestuurlijk en een financieel belang heeft'.

De volgende rechtspersonen kunnen worden aangemerkt als verbonden partij:

Aqualysis			
Vestigingsplaats	Zwolle		
Doelstelling	Aqualysis is een waterlaboratorium dat zich richt op chemisch, hydrobiologisch en bacteriologisch onderzoek.		
Ontwikkelingen	Door de fusie van de waterschappen Groot Salland en Reest en Wieden tot het waterschap Drents Overijsselse Delta (DOD) gaat het waterschap verhuizen. Het gevolg hiervan is dat Aqualysis tevens moet verhuizen. Aqualysis heeft de mogelijkheid om ondergrond van het laboratorium aan de Loggerweg en het naastgelegen opslag / bedrijfsgebouw Deltaplats in Zwolle te kopen van DOD. Er vindt nog een onderzoek plaats over de huisvesting.		
Financiële bijdrage	De hoogte van de bijdrage wordt jaarlijks bepaald op basis van de werkelijk afgenomen diensten, uitgedrukt in ILOW-punten.		
Risico	Het jaarresultaat wordt verrekend met de deelnemende partijen. Ons aandeel is verwerkt in de jaarrekening 2015.		
Financieel belang	Geen		
Bestuurlijk belang	Het bestuur van Aqualysis bestaat uit zes bestuursleden; elk bestuurslid vertegenwoordigt een deelnemend waterschap.		
Financiële gegevens	<i>Bedragen in € 1.000</i>	<i>1 januari 2015</i>	<i>31 december 2015</i>
	Eigen vermogen	€ 0	€ 0
	Vreemd vermogen	€ 1.356	€ 2.119
	<i>Totaal</i>	€ 1.356	€ 2.119
	Vaste activa	€ 479	€ 370
	Vlottende activa	€ 877	€ 1.749
	<i>Totaal</i>	€ 1.356	€ 2.119
Resultaat 2015	De rekening sluit met een positief resultaat van € 699.000. Het resultaat wordt verrekend met de deelnemers. In 2015 heeft ons waterschap in totaal € 587.000 bijgedragen.		

Euregio	
Vestigingsplaats	Gronau (D)
Doelstelling	De Euregio heeft als taak de regionale grensoverschrijdende samenwerking van haar leden te bevorderen, te ondersteunen en te coördineren.
Ontwikkelingen	Per 1 januari 2016 wordt het gemeenschappelijk grensoverschrijdend openbaar lichaam Euregio opgericht.
Financiële bijdrage	De bijdrage van ons waterschap bedraagt € 0,009 mln. per jaar.
Risico	Geen
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	De Euregio heeft twee bestuurslagen t.w. een Algemeen bestuur en een Raad. De Euregio-Raad bestaat uit 84 vertegenwoordigers, 42 uit Duitsland en 42 uit Nederland. Ons waterschap heeft twee bestuursleden voorgedragen als leden van het Algemeen bestuur. Daarnaast is een van de twee bestuursleden tevens voorgedragen als lid van de Euregio-Raad.
Financiële gegevens	N.v.t.

Waterstromen B.V.																			
Vestigingsplaats	Lochem																		
Doelstelling	Op 30 september 1999 heeft het algemeen bestuur besloten om Waterstromen B.V. op te richten met als doel het ondernemen van activiteiten, die niet tot de kernactiviteiten van het waterschap behoren. Waterstromen B.V. voert marktactiviteiten uit op het gebied van afvalwaterzuivering.																		
Ontwikkelingen	De financiële positie van Waterstromen B.V. is ten opzichte van 2014 aanzienlijk verbeterd. Het eigen vermogen groeide en het vreemd vermogen is verminderd. Diverse deelnemingen van Waterstromen B.V. laten positieve ontwikkelingen zien.																		
Financiële bijdrage	Zie 'Ontwikkelingen'																		
Risico	Het aandelenkapitaal bedraagt per 31 december 2015 ad. € 9,0 mln.																		
Financieel belang	Het waterschap is enig aandeelhouder en heeft een aandelenkapitaal van € 9,0 mln.																		
Financiële gegevens	<table border="1"> <thead> <tr> <th><i>Bedragen in € 1.000</i></th> <th><i>1 januari 2015</i></th> <th><i>31 december 2015</i></th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Eigen vermogen</td> <td>€ 10.100</td> <td>€ 10.900</td> </tr> <tr> <td>Kortlopende schulden</td> <td>€ 3.200</td> <td>€ 2.800</td> </tr> <tr> <td>Langlopende schulden</td> <td>€ 3.500</td> <td>€ 2.200</td> </tr> <tr> <td>Totale vreemd vermogen</td> <td>€ 6.700</td> <td>€ 5.000</td> </tr> <tr> <td>Resultaat 2015</td> <td></td> <td>€ 800</td> </tr> </tbody> </table>	<i>Bedragen in € 1.000</i>	<i>1 januari 2015</i>	<i>31 december 2015</i>	Eigen vermogen	€ 10.100	€ 10.900	Kortlopende schulden	€ 3.200	€ 2.800	Langlopende schulden	€ 3.500	€ 2.200	Totale vreemd vermogen	€ 6.700	€ 5.000	Resultaat 2015		€ 800
<i>Bedragen in € 1.000</i>	<i>1 januari 2015</i>	<i>31 december 2015</i>																	
Eigen vermogen	€ 10.100	€ 10.900																	
Kortlopende schulden	€ 3.200	€ 2.800																	
Langlopende schulden	€ 3.500	€ 2.200																	
Totale vreemd vermogen	€ 6.700	€ 5.000																	
Resultaat 2015		€ 800																	

Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus – Tricijn (GBLT)			
Vestigingsplaats	Zwolle		
Doelstelling	GBLT, opgericht per 1 januari 2011, heft en int waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen voor zes waterschappen en vier gemeenten. Voor deze gemeenten geeft GBLT ook uitvoering aan de Wet WOZ. Uitgangspunt daarbij is de hoogste kwaliteit, tegen zo laag mogelijke kosten.		
Ontwikkelingen	De organisatie stuurt de komende tijden aan op kwaliteitsverbetering. In 2015 is gestart met een programma Gegevensbeheer. Hiermee worden in 2016 aansluitingen gerealiseerd en bij conversie de data opgewaardeerd. De organisatie moet kennisintensiever worden, met het accent op gegevensanalyse en informatiemanagement.		
Financiële bijdrage	Elke deelnemer betaalt de voor het jaar verschuldigde algemene en bijzondere bijdragen op basis van de begroting van GBLT. De bijdrage van ons waterschap aan GBLT in 2015 bedroeg €2,58 mln.		
Risico	Het positieve jaarresultaat 2015 ad. €75.037 wordt verrekend met de deelnemende partijen. Ons aandeel is verwerkt in de jaarrekening 2015. Over 2015 ontvangen we €7.820 terug van onze betaalde bijdrage.		
Financieel belang	Geen		
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur is het hoogste besluitvormend orgaan van GBLT. De bestuursleden zijn allen afgevaardigden van de zes waterschappen en vier gemeenten.		
Financiële gegevens	<i>Bedragen in € 1.000</i>	<i>1 januari 2015</i>	<i>31 december 2015</i>
	Vaste passiva	€ 3.235	€ 1.717
	Vlottende passiva	€ 8.140	€ 7.265
	<i>Totaal</i>	€ 1.375	€ 8.982
	Vaste activa	€ 2.709	€ 3.576
	Vlottende activa	€ 8.666	€ 5.406
	<i>Totaal</i>	€ 11.375	€ 8.982
Resultaat 2015	€ 75		

Het Waterschapshuis (HWH)			
Vestigingsplaats	Amersfoort		
Doelstelling	Het Waterschapshuis heeft tot taak als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale te fungeren voor de waterschappen en daarmee een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de informatie- en bedrijfsprocessen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.		
Ontwikkelingen	In 2014 zijn belangrijke besluiten genomen over de koers van Het Waterschapshuis. De nieuwe koers HWH 2.0 kan met een aantal kernbegrippen worden samengevat: <ul style="list-style-type: none"> - Splitsing tussen collectieve en facultatieve programma's; - Een juridische en financiële scheidsmuur zodat risico's binnen programma's blijven ('loden deur'); - HWH heeft een kleine omvang en is dienstvaardig, kostenbewust en resultaatgericht; - De transitie naar HWH 2.0 wordt verbonden met een kwaliteitsimpuls en een cultuuromslag. 		
Financiële bijdrage	De deelnemers betalen de instandhoudingskosten voor Het Waterschapshuis. De kostenverdeelsleutel voor de instandhoudingskosten ligt vast in de bijdrageverordening.		
Risico	Het risico beperkt zich tot de kosten van de producten waaraan het waterschap deelneemt en de kosten van de bedrijfsvoering.		
Financieel belang	Geen		
Financiële gegevens	<i>Bedragen in € 1.000</i>	<i>1 januari 2015</i>	<i>31 december 2015</i>
	Eigen vermogen	€ 1.470	€ 2.520
	Vreemd vermogen	€ 5.290	€ 6.390
	Resultaat 2015	-/- € 14	

1.12. EMU-saldo

Ter bescherming van de euro is in het 'EU-stabiliteitspact' onder andere vastgelegd dat het EMU-tekort van een lidstaat niet meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen. Er is sprake van een EMU (Europese Monetaire Unie)-tekort als de uitgaven van de overheid in een jaar de inkomsten van dat jaar overstijgen.

Het gaat om het totaal van de gehele overheid, dus ook van de decentrale overheden. In Nederland mogen de decentrale overheden in principe geen groter tekort dan 0,5% BBP hebben. Voor waterschappen geldt een percentage van 0,05%.

bedragen in € 1.000

EMU-saldo	Rekening 2015	Begroting 2015
1. EMU/exploitatiesaldo	-2.047	-2.152
2. Invloed investeringen (zie staat vaste activa)		
-/- netto-investeringsuitgaven	22.549	29.100
+ afschrijvingen	15.996	16.901
3. Invloed voorzieningen (zie staat van reserves en voorzieningen)		
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	1.425	
-/- betaling rechtstreeks uit voorzieningen	621	300
EMU-saldo tekort	-7.796	-14.651
Toegestaan EMU tekort (EMU-referentiewaarde)	-14.700	-14.700
Onderschrijding EMU-saldo (EMU-Referentiewaarde)	6.904	49

Het waterschap blijft onder de vastgestelde EMU-referentiewaarde.

1.13. Risicomanagement

Voor het thema veiligheid is in 2015 een project 'Risicoanalyse Grensoverschrijdende Dijkkringen Rijn' opgestart waarin de veiligheid van de Duitse dijken wordt bepaald. Ondertussen zijn in 2015 concrete risicobeheersingsmaatregelen uitgevoerd, zoals een dijkbewakingsoefening en de inzet van de digitale inspectie-app. Daarnaast zijn het Actiecentrum Water en de dijkpost Baak ingericht en zijn herstelteams beoefend.

Door verdere operationalisering van beleid, organisatie en naleving wordt de sectoraal vastgestelde norm voor informatieveiligheid (BIWA) nagestreefd. Op het punt van frauderisico wordt een beleidsnota voorbereid.

Kerngegevens

Algemeen	
Inwoners	Circa 650.000
Gemiddeld aantal inwoners per km ²	333
Oppervlakte waarvan de bodemgesteldheid is: <ul style="list-style-type: none"> • zandgrond 66%; • kleigrond 24%; • veengrond 2%; • overig 8%. 	Circa 195.000 ha.
Inliggende gemeenten	22
Provincies	2
Reglementaire taken	2
Gedelegeerde taken door provincie	1
Medewerkers	349
Formatie	326 FTE
Bestuur	
Leden algemeen bestuur	30
Heemraden	4
Vergaderingen algemeen bestuur	9
Info-bijeenkomsten algemeen bestuur	15
Vergaderingen college van dijkgraaf en heemraden	23
Zuiveringsbeheer	
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	13
Persleidingen	ca. 400 km
Gemalen	129
Te zuiveren afvalwater per jaar	Circa 66.000.000 m ³
Hoeveelheid slib per jaar	50.700 ton
Watersysteem	
Land	193.050 ha
Water	1.950 ha
Zwemwaterlocaties	17
Stedelijk gebied	23.500 ha
Hoofdwaterlopen	4.022 km
Gemalen	67
Stuwen	1.867
Primaire keringen	143 km
Regionale en overige niet primaire keringen	89 km
Financieel 2015	
Belastingopbrengst	€ 81.070 mln.
Jaarresultaat	negatief € 2,047 mln.
Balanstotaal	€ 372,501 mln.
Investeringsvolume	€ 23,871 mln.

Hoofdstuk 2 Jaarrekening 2015

2.1. De exploitatie rekening in één oogopslag

In de jaarrekening zijn de financiële gegevens van Waterschap Rijn en IJssel opgenomen. De exploitatie voor bestemmen over het jaar 2015 sluit met een negatief resultaat van € 2,047 mln. Hiervan komt € 0,032 mln. ten laste van de bestemmingsreserve Educatie is beleven en € 0,098 mln. ten laste van de bestemmingsreserve innovatiefonds. Het resultaat na bestemmen bedraagt € 1,917 mln. negatief. Het resultaat is voor bestemmen € 0,105 mln. gunstiger dan begroot.

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Rekening 2015	Begroting 2015
Netto kosten		
Waterzuivering	42.439	42.099
Watersysteem	40.678	40.705
<i>subtotaal</i>	83.117	82.804
Belastingopbrengsten		
Waterzuivering	40.796	40.931
Watersysteem	40.274	39.721
<i>subtotaal</i>	81.070	80.652
Nadelig resultaat voor bestemming		
Waterzuivering	-1.643	-1.168
Watersysteem	-404	-984
<i>subtotaal</i>	-2.047	-2.152
Bestemmingsreserve		
Waterzuivering	49	
Watersysteem	81	
<i>subtotaal</i>	130	0
Resultaat na bestemming		
Waterzuivering	-1.594	-1.168
Watersysteem	-323	-984
<i>Totaal</i>	-1.917	-2.152

De belangrijkste afwijkingen in 2015 ten opzichte van de begroting zijn:

Voordelig

- In 2015 heeft het waterschap gebruik gemaakt van de lage rentepercentages door nieuwe langlopende leningen voor (her)financiering van de investeringen tegen een lager dan begroot rentepercentage te financieren.
- Lagere overige kosten € 1,003 mln.; dit wordt veroorzaakt door lagere kosten van onder andere:
 - Onderhoud watersystemen;
 - Lagere kosten transport afvalwater, minder slibproductie, lagere energiekosten;
 - Bemonstering en analyse.
- Hogere belastingopbrengsten per saldo € 0,418 mln. Zie voor toelichting voor de belastingopbrengsten naar taak paragraaf 2.6.

Nadelig

- Toevoeging aan arbeidsgerelateerde voorzieningen van € 1,300 mln. Zie toelichting paragraaf 1.7
- Hogere kwijtschelding en oninbaar € 0,769 mln. Zie paragraaf 2.6.

Tarieven:

Zuiveringsheffing

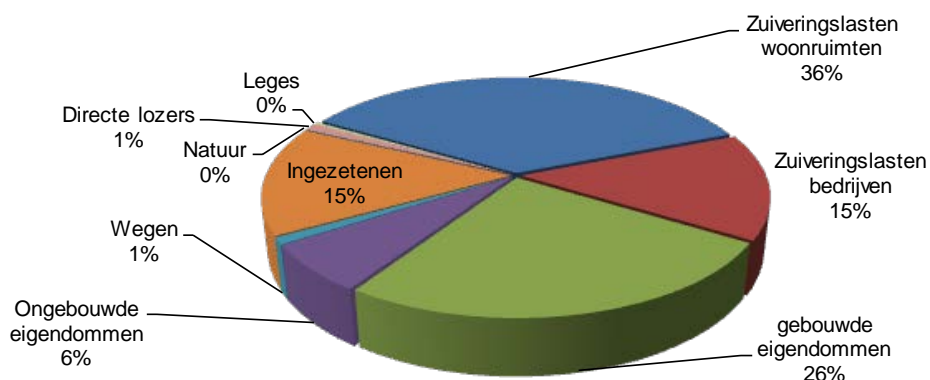
Categorie	Kostendekkend tarief		Vastgesteld tarief 2015
	Rekening 2015	Begroting 2015	
Zuiveringseenheid	€ 47,23	€ 48,39	€ 46,98

Watersysteemheffing

Categorie	Kostendekkend tarief		Vastgesteld tarief 2015
	Rekening 2015	Begroting 2015	
Ingezetenen (per wooneenheid)	€ 46,14	€ 46,79	€ 46,59
Gebouwd percentage (van de WOZ – waarde) binnendijs	0,0324%	0,0320%	0,0310%
Gebouwd percentage (van de WOZ – waarde) buitendijs	0,0081%	0,0080%	0,0078%
Ongebouwd (per hectare) binnendijs	€ 48,59	€ 46,94	€ 45,24
Ongebouwd (per hectare) buitendijs	€ 12,15	€ 11,74	€ 11,30
Ongebouwd wegen binnendijs	€ 97,18	€ 93,89	€ 90,48
Ongebouwd wegen buitendijs	€ 24,29	€ 23,47	€ 22,62
Natuur (per hectare)	€ 2,83	€ 3,01	€ 2,98

Bovenstaande tabellen tonen de kostendekkende tarieven in vergelijking met de vastgestelde tarieven voor 2015. Als het kostendekken tarief van de rekening 2015 lager is dan het vastgesteld tarief wordt er onttrokken aan de reserves.

Weergave van de opbrengst per belastingcategorie

2.2. Balans

Balans per 31 december 2015		
	<i>bedragen in € 1.000</i>	
Activa	Per 31 december 2015	Per 31 december 2014
Vaste activa:		
Immateriële vaste activa	21.089	14.287
Materiële vaste activa	321.064	321.535
Onderhanden werk	1.937	2.573
Financiële vaste activa	18.880	19.840
Totaal vaste activa	362.970	358.235
Vlottende activa:		
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar</i>		
Debiteuren Belastingen	5.477	5.717
Overige debiteuren	1.802	6.064
Liquide middelen	266	7
Overlopende activa	1.986	2.384
Totaal vlottende activa	9.531	14.172
Totaal	372.501	372.407
Passiva	Per 31 december 2015	Per 31 december 2014
Eigen vermogen:		
Algemene Reserves	6.390	9.465
Bestemmingsreserve innovatiefonds	1.122	1.220
Bestemmingsreserve educatie is beleven	61	93
Gerealiseerd Resultaat	-1.917	-3.075
Totaal eigen vermogen	5.656	7.703
Voorzieningen	4.904	3.985
Langlopende schulden	335.729	328.601
Vlottende passiva:		
<i>Netto-vlottende schuld met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar</i>		
Kasgeldleningen	12.000	
Overige schulden	7.211	7.198
Rekening courant NWB		17.820
Overlopende passiva	7.001	7.100
Totaal vlottende passiva	26.212	32.118
Totaal	372.501	372.407

2.3. Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is gebaseerd op de regeling Beleidsvoorbereiding en Verantwoording Waterschappen (BBVW). De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar.

Vreemde valuta

Voor zover vorderingen of schulden in vreemde valuta luiden, vindt waardering plaats in euro's tegen de valutakoers per 31 december van het betreffende jaar.

Vaste activa

De vaste activa bestaan uit immateriële -, materiële - en financiële vaste activa.

Immateriële vaste activa

Waterschap Rijn en IJssel beperkt de activering van de immateriële vaste activa tot een minimum. Waardering vindt plaats tegen historische aanschafwaarde of de vervaardigingskosten, verminderd met lineaire afschrijvingen.

Afschrijvingstermijnen

Voor Immateriële vaste activa worden onderstaande afschrijvingstermijnen in jaren gehanteerd:

Immateriële vaste activa	jaren
• bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma	35
• bijdrage aan activa van derden	35
• bestuursverkiezingen	4
• overige immateriële vaste activa	5

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa waardeert het waterschap tegen de historische aanschafwaarde of de vervaardigingskosten, verminderd met ontvangen subsidies of Rijksbijdragen. De materiële vaste activa wordt lineair afgeschreven, gebaseerd op de te verwachten levensduur. Op investeringen wordt afgeschreven op het werkelijk in het kalenderjaar bestede bedrag. Middelen waarvan de uitgaven lager zijn dan € 50.000 activeert het waterschap niet. Deze worden rechtstreeks in de exploitatierekening verantwoord.

Voor materiële vaste activa worden onderstaande afschrijvingstermijnen in jaren gehanteerd:

Materiële vaste activa	jaren
• waterkeringen, inclusief aankoop grond en kunstwerken	50
• watergangen, inclusief aankoop grond, waterbodemsanering en aanleg kunstwerken	35
• gemalen, inclusief grond en bouwkosten/elektrisch/mechanisch	35
• baggeren watergangen, vaarwegen	diverse
• RWZI's, inclusief grond en bouw./elektr./mechanisch	35
• kantoorgebouwen en werkplaatsen, inclusief bouw./elektr./mechanisch	35
• bruggen en wegen	50
• inventaris (kantoren en werkplaatsen)	10
• tractie (auto's, boten, machines)	7
• automatisering (hard- en software)	5

Het bedrijfsmiddel 'grond' wordt niet als afzonderlijk te behandelen onderdeel van een infrastructureel werk gezien. Het heeft in een dergelijk geval geen economische waarde meer.

Als er grond in eigendom is die wel economisch verhandelbaar is, dan is er sprake van een verkoopbaar artikel. In dat geval behoudt 'grond' zijn waarde; op grond wordt niet afgeschreven.

Onderhanden werk

De onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs of tegen lagere directe opbrengstwaarde. De onderhanden werken bestaan uit voorbereidingskredieten en het grondverwervingskrediet.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs of tegen lagere directe opbrengstwaarde.

Vlottende activa

De vlottende activa betreffen vorderingen inclusief dubieuze belastingdebiteuren, overlopende activa en liquide middelen.

Uitzettingen met een rente typische looptijd van korter dan één jaar

De vorderingen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, voor zover nodig verminderd met een voorziening voor oninbaar.

Liquide middelen

Hieronder zijn de banksaldi opgenomen. De liquide middelen waardeert het waterschap tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Onder 'eigen vermogen' worden de algemene- en eventuele bestemmingsreserves verantwoord. De algemene reserve is onderverdeeld in een reserve voor zuiverings- en watersysteembeheer.

Op 20 maart 2008 heeft het algemeen bestuur besloten tot vorming van een innovatiefonds ten laste van de algemene reserve. In diezelfde vergadering heeft het algemeen bestuur tevens besloten de omvang van het weerstandsvermogen te bepalen op basis van een risicoanalyse. Op basis van een risicoanalyse wordt een minimum en maximum van het benodigde weerstandsvermogen per taak vastgesteld. Het bedrag boven het minimumniveau is vrij aanwendbaar en kan bijvoorbeeld worden ingezet voor tariefsegalisatie of niet structurele uitgaven. Op 1 juli 2010 heeft het algemeen bestuur besloten tot vorming van een fonds 'educatie is beleven' ten laste van de algemene reserve.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De pensioenverplichting ten behoeve van de (voormalige) bestuurders is tegen contante waarde van de toekomstige uitkeringsverplichtingen.

Langlopende geldleningen

Dit zijn langlopende geldleningen met een looptijd langer dan één jaar. Ze zijn opgenomen tegen het nominale schuldrestant per 31 december. De verplichtingen die in het komende jaar vervallen, zijn niet als afzonderlijke verplichting onder de kortlopende schulden opgenomen.

Vlottende passiva

De kortlopende schulden zijn gewaardeerd op basis van de nominale waarde.

2.4. Toelichting op de balans

Vaste activa

Immateriële vaste activa

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Boek- waarde begin jaar	Inves- teringen	des- inves- teringen	Bij- dragen derden	afwaar- deringen	Af- schrijving	Boek- waarde einde jaar
Bijdrage Hoogwater-beschermingsprogramma	12.774	6.455				575	18.654
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	1.498					58	1.440
Watergangen, kunstwerken, gemalen		291				53	238
Overige immateriële vaste activa	15	1.006				264	757
Totaal	14.287	7.752	0	0	0	950	21.089

Materiële vaste activa

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Boek- waarde begin jaar	Inves- teringen	des- inves- teringen	Bij- dragen derden	afwaar- deringen	Af- schrijving	Boek- waarde einde jaar
Gronden en terreinen	6.041			370			5.671
Vervoermiddelen	631	195				193	633
Machines, apparaten en werktuigen	2.353	905				775	2.483
Bedrijfsgebouwen	24.199					910	23.289
– Waterkeringen	10.980	2.098		73		642	12.363
– Watergangen, kunstwerken, gemalen	88.535	13.013		4.455		4.247	92.846
– Zuiveringstechnische werken:							
· Transportsystemen	64.123	2.620		1.099		2.844	62.800
· Zuiveringsinstallaties	104.420	1.280				4.989	100.711
· Slibverwerkings-installaties	4.882	9				254	4.637
– Vaarwegen en havens	10.746	1.213				619	11.340
GWW-werken	283.686	20.233	0	5.627	0	13.595	284.697
Overige materiële vaste activa	4.625	232				566	4.291
Totaal	321.535	21.565	0	5.997	0	16.039	321.064

De kolommen desinvestering en afwaarderingen bij materiële en immateriële vaste activa zijn verplichte kolommen. In 2015 zijn deze voor het waterschap niet van toepassing.

Onderhanden werken

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Boek- waarde begin jaar	Inves- teringen / mutatie	Boek- waarde einde jaar
Grondverwerving krediet	1.929	-1.197	732
Vorbereidings krediet	644	561	1.205
Totaal	2.573	-636	1.937

Omschrijving	Stand begin jaar	Investerings / mutatie	Aflossing	Stand einde jaar
Bedrijven				
1. Aandelen NWB	691			691
2. Waterstromen BV	9.000			9.000
Kapitaalverstrekingen	9.691			9.691
Ambtenaren				
3. Personeelshypotheken	7.488	25	358	7.155
Bedrijven				
4. GMB Slibverwerking BV	2.661		627	2.034
Leningen	10.149	25	985	9.189
Totaal	19.840	25	985	18.880

Toelichting

Ad 1. Dit betreft aandelen van de Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB), 5.666 aandelen A, nominaal € 115 per stuk en 345 aandelen B, nominaal € 460, waarvan 25% gestort.
In verband met de kapitaalseisen onder Bazel III heeft de NWB besloten om jaarlijks de nettowinst volledig aan de reserves toe te voegen. Als gevolg van dit reserveringsbeleid wordt geen dividend meer uitgekeerd zolang de bank niet voldoet aan de norm voor de leverage ratio van 3%.

Ad 2. Waterstromen B.V. voert marktactiviteiten uit op het gebied van afvalwaterzuivering. Het resultaat over 2015 bedraagt € 0,767 mln. positief. Het eigen vermogen van Waterstromen B.V. bedraagt, inclusief het resultaat over 2015, € 10,856 mln. met een balanstotaal van € 15,952 mln.

Op 17 december 2009 heeft het algemeen bestuur besloten het kapitaal in Waterstromen B.V. te verhogen onder voorwaarden tot maximaal € 9,000 mln. Het aandelenkapitaal bedraagt per 31 december 2015 het maximaal afgesproken bedrag van € 9,000 mln.

Ad 3. Er worden geen nieuwe leningen meer verstrekt. Eén personeelslid heeft de lening verhoogd op basis van de mogelijkheid al betaalde aflossingen opnieuw op te nemen in verband met een verbouwing/verbetering van de woning. Eén personeelslid heeft de lening afgelost. De overige aflossingen zijn reguliere aflossingen.

Ad 4. Dit betreft een verstrekte annuïteitenlening van 4% voor slibverwerking met een looptijd tot en met december 2017.

VLOTTENDE ACTIVA

Uitzettingen met een rente typische looptijd van korter dan één jaar

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Stand begin boekjaar	Mutatie	Stand einde boekjaar
Debiteuren belastingen	5.717	-240	5.477
Overige debiteuren	6.064	-4.262	1.802
Liquide Middelen	7	259	266
Overlopende activa	2.384	-398	1.986
Totaal	14.172	-4.641	9.531

Debiteuren belastingen

Deze debiteuren belastingen bestaan uit:

• Belastingdebiteuren waterzuiveringsheffing	4.162	
• Belastingdebiteuren watersysteemheffing	<u>2.408</u>	
	subtotaal	6.570
• Voorziening dubieuze belastingdebiteuren	-959	
• Voorziening kwijtschelding oude jaren	<u>-134</u>	
	Totaal	5.477

Van de openstaande vordering van totaal €6,570 mln. is €2,089 mln. ouder dan 1 jaar en €4.481 mln. jonger dan één jaar.

Het verloop van de voorziening dubieuze belastingdebiteuren was in 2015 als volgt:

• Stand begin boekjaar	-670
• Afboeking oninbaar	311
• Storting voorziening	<u>-600</u>
Stand einde boekjaar	-959

Betalingen staan door de economische crisis langer open en zijn er meer faillissementen. De voorziening is berekend op basis van ouderdom van de openstaande debiteuren.

Overige debiteuren

De overige debiteuren bestaan uit:

• Openstaande post overige debiteuren	1.171	
• Debiteuren (openbaar lichaam) subsidie waterovereenkomst	<u>631</u>	
	Totaal	1.802

Door het aflopen van de waterovereenkomst zijn de vorderingen lager dan voorgaande jaren.

Liquide middelen

Hieronder zijn de te vorderen banksaldi opgenomen.

Overlopende activa

Het bedrag aan overlopende activa kan als volgt worden gespecificeerd:

• Te ontvangen bedragen provincies	1.226	
• Overige	<u>760</u>	
	Totaal	1.986

Passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit reserves en het nog te bestemmen resultaat.

Reserves per waterschapstaak

bedragen in € 1.000

Eigen vermogen	Balans per 31-12-2014	Resultaat-bestemming 2014	Balans 1-1-2015	Mutatie 2015		Balans per 31-12-2015
				Verminderingen	Vermeerderingen	
Algemene Reserve						
Zuiveringsbeheer	4.255	-2.572	1.683			1.683
Watersysteembeheer	5.210	-503	4.707			4.707
<i>Subtotaal</i>	9.465	-3.075	6.390			6.390
Bestemmingsreserve innovatiefonds						
Zuiveringsbeheer	439		439	32		407
Watersysteembeheer	781		781	66		715
<i>Subtotaal</i>	1.220		1.220	98		1.122
Bestemmingsreserve educatie is beleven						
Zuiveringsbeheer	52		52	17		35
Watersysteembeheer	41		41	15		26
<i>Subtotaal</i>	93		93	32		61
Nog te bestemmen resultaat						
Zuiveringsbeheer						-1.594
Watersysteembeheer						-323
<i>Subtotaal</i>						-1.917
Totaal	10.778	-3.075	7.703	130		5.656

Bestemmingsreserve innovatiefonds

Op 20 maart 2008 heeft het algemeen bestuur besloten om een deel van de algemene reserve te gebruiken voor het vormen van een innovatiefonds. Het vormen van een innovatiefonds geeft het waterschap meer mogelijkheden om nieuwe technieken te onderzoeken om tot betere resultaten te komen in combinatie met kostenbeheersing. In 2015 zijn meerdere innovatie projecten hieruit gefinancierd. De twee grootste projecten zijn:

- Project vruchtbare kringloop Achterhoek;
- Klimaatadaptatie landbouw.

Bestemmingsreserve educatie is beleven

Op 1 juli 2010 heeft het algemeen bestuur besloten om een deel van de algemene reserve te gebruiken voor het uitvoeren van het plan 'Educatie is beleven'. In 2015 zijn meerdere projecten gefinancierd uit deze bestemmingsreserve. Het grootste project is:

- Bijdrage waterspeelplaats Lockhorstpark Didam.

Voorzieningen

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Saldo begin jaar	Interne vermeerderingen	Interne verminderingen	Saldo einde jaar
Arbeidsgerelateerde verplichtingen	3.500	1300	621	4.179
Natuurterreinen	485	240	0	725
Totaal	3.985	1.540	621	4.904

Voorziening arbeidsgelateerde verplichtingen

Het waterschap heeft per 31 december 2015 een voorziening voor arbeidsgelateerde verplichtingen. Deze voorziening is opgebouwd uit:

- voorziening wachtgeld voormalige bestuurders. Dit betreft een werkloosheid uitkeringsregeling voor voormalige bestuurders;
- voorziening latente pensioenverplichtingen bestuurders. Dit betreft de voorziening voor pensioenopbouw huidige en voormalige bestuurders die de pensioengerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt;
- voorziening pensioenverplichtingen bestuurders. Dit betreft de voorziening pensioenopbouw (voormalige) bestuurders die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt;
- voorziening bovenwettelijke WW. Het waterschap is eigenrisicodragers voor de Werkloosheidswet.

Als gevolg van de waterschapverkiezingen in maart 2015 zijn een aantal bestuursleden afgetreden. Zij hebben recht op wachtgeld. De (toekomstige) verplichting die hieruit ontstaat moet in één keer worden toegevoegd aan de arbeidsgelateerde voorziening. De voorziening van deze arbeidsgelateerde verplichting is met € 0,830 mln. verhoogd, waarvan € 0,550 mln. voor wachtgeldverplichtingen voor bestuurders en € 0,280 mln. voor organisatieontwikkelingen. Door gewijzigde regelgeving van De Nederlandsche Bank voor het berekenen van pensioenverplichtingen voor bestuurders (dekkingsgraad) en de lage rente dient € 0,470 mln. aan deze voorziening te worden toegevoegd om het vereiste vermogen aan het eind van de looptijd van deze pensioenverplichtingen te kunnen realiseren.

Voorziening natuurterreinen:

Met ingang van 1 januari 2009 is het huidige belastingstelsel van de waterschappen in werking getreden. Hierbij is een nieuwe belastingcategorie geïntroduceerd, nl. de (eigenaren van) natuurterreinen. Door de gerechtelijke uitspraak van 7 november 2014 over natuurterreinen heeft er een verschuiving in ons gebied plaats gevonden van ca. 10.000 hectares landbouwgrond naar natuurgrond. Het aantal hectares natuur is gestegen van 27.000 hectares naar 37.000 hectares. Door deze verschuiving is het begrote aantal hectares ongebouwde eigendommen (landbouwgrond) gedaald van 115.300 hectares naar 105.300 hectares. Omdat de afwikkeling in 2015 nog niet heeft plaatsgevonden is de voorziening verhoogd met € 0,240 mln.

Vaste schulden met een looptijd van één jaar of langer

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Schuld einde jaar	Rentekosten
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	335.723	9.907
Waarborgsommen	6	
Totaal	335.729	9.907

Vlottende passiva

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Bedrag
Kasgeldleningen	12.000
Overige schulden	7.211
Overlopende passiva	7.001
Totaal	26.212

Kasgeldleningen

Ultimo 2015 loopt er één kasgeldlening van € 12,000 mln. met een rentepercentage van -0,21%.

Overige schulden

Dit betreft het crediteurensaldo (openstaande nota's), deze schuld is per eind april 2016 nagenoeg afgewikkeld.

Overlopende passiva

Dit betreft overlopende posten die per 31 december 2015 verschuldigd waren. Met betrekking tot het waterschap zijn de voornaamste posten:

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Bedrag
<ul style="list-style-type: none">• de nog te ontvangen nota's met betrekking tot gemaakte kosten in 2015 voor exploitatie en investeringen	556
<ul style="list-style-type: none">• nog te betalen rente van de vaste geldleningen over 2015	3.865
<ul style="list-style-type: none">• vooruit ontvangen bedragen van de Provincie Gelderland en Overijssel voor onder andere het waterakkoord	1.358
<ul style="list-style-type: none">• nog te betalen loonbestanddelen, waaronder de nog te betalen vakantietoeslag en verlofsaldo totaal	578
<ul style="list-style-type: none">• diverse nog te betalen kosten	644
Totaal	7.001

2.5. Niet uit de balans blijvende verplichtingen en risico's

Verplichtingen

Ultimo 2015 was het waterschap voor € 2,991 mln. aan verplichtingen aangegaan voor investeringen. Daarnaast lopen er enkele langdurige verplichtingen tot en met 2018 voor kosten van slibverwerking van gemiddeld € 4,012 mln. per jaar en voor de kosten van elektriciteit tot en met 2016 van gemiddeld € 3,410 mln. per jaar.

2.6. Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten

Rekening van lasten en baten				
<i>bedragen in € 1.000</i>				
Lasten	Rekening 2015	Bijgestelde begroting 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
Rente	10.188	10.164	11.039	10.000
Afschrijving	16.989	16.992	16.901	15.996
Personeelskosten	24.855	25.093	25.704	24.815
Gebruikersgoederen	3.188	2.974	2.989	3.210
Verbruiksgoederen	1.846	1.866	1.827	1.744
Energie	4.112	4.316	4.302	3.947
Huren/pachten etc.	424	672	701	430
Verzekeringen/belastingen	636	832	831	835
Onderhoud door derden	7.296	7.807	7.776	7.267
Overige diensten en/bijdragen door/aan derden	16.565	16.624	16.474	16.190
Oninbaar	600	250	250	126
kwijtschelding	1.119	900	700	849
Toevoeging arbeidsgerelateerde voorziening	1.300	830		
Toevoeging voorziening natuurterreinen	240			485
Onvoorzien		35	35	
Inzet educatie is beleven	32			
Inzet innovatiefonds	98			270
Incidentele lasten	138	138		1.073
Subtotaal	89.626	89.493	89.529	87.237
Toevoegen aan reserves				
Totaal	89.626	89.493	89.529	87.237
Baten	Rekening 2015	Bijgestelde begroting 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
Rente eigen vermogen	300	300	309	370
Rente hypotheke u/g	228	218	253	274
Baten salarissen en sociale lasten	218	173	50	130
Geactiveerde personeelskosten	2.960	3.097	3.800	3.322
Opbrengst goederen, werken en diensten voor derden	518	320	324	499
Opbrengst uit eigendommen	258	322	74	157
Bijdragen van derden	1.802	2.140	1.915	2.003
Belastingen	81.070	79.852	80.652	77.137
Incidentele baten	225	116		
Subtotaal	87.579	86.538	87.377	83.892
Onttrekking aan reserves	130	2.955	2.152	270
Reultaat na bestemmen	1.917			3.075
Totaal	89.626	89.493	89.529	87.237

Toelichting op de belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting 2015

Algemeen

Op 3 november 2015 heeft het algemeen bestuur de bestuursrapportage 2015-2 vastgesteld en besloten om de begroting voor 2015 per saldo te verhogen met €0,803 mln. Bij de toelichting op de belangrijkste verschillen wordt deze in onderstaande tabellen getoond onder de kolom bijgestelde begroting 2015 om de ontwikkeling van de lasten en baten inzichtelijk te maken.

Netto kapitaalkosten

bedragen in € 1.000

Kapitaalkosten	Rekening 2015	Bijgestelde begroting 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
Rente	10.188	10.164	11.039	10.000
Afschrijving	16.989	16.992	16.901	15.996
<i>Subtotaal kosten</i>	<i>27.177</i>	<i>27.156</i>	<i>27.940</i>	<i>25.996</i>
Renteopbrengst eigen vermogen	-300	-300	-309	-370
Rente hypotheek u/g	-228	-218	-253	-274
<i>Subtotaal opbrengsten</i>	<i>-528</i>	<i>-518</i>	<i>-562</i>	<i>-644</i>
Totaal	26.649	26.638	27.378	25.352

De netto-kapitaalkosten bestaan uit rente en afschrijving onder aftrek van de rente op eigen vermogen, rente van hypotheek u/g en dividend.

Rente-omslagpercentage

Het rente-omslagpercentage voor 2015 bedraagt 2,8% (begroting 2015 = 3,0%). Dit percentage wordt gebruikt voor toerekening van de rentekosten naar de producten.

Netto-personeelskosten

bedragen in € 1.000

Personeelskosten	Rekening 2015	Bijgestelde begroting 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
Personeelskosten	24.855	25.093	25.704	24.815
Geactiveerde personeelskosten	-2.960	-3.097	-3.800	-3.322
Opbrengsten salarissen en sociale lasten	-218	-173	-50	-130
Totaal	21.677	21.823	21.854	21.363

Ten aanzien van de netto-personeelskosten zien wij een positieve afwijking ten opzichte van de initiële begroting van €0,177 mln. Dit wordt o.a. veroorzaakt door:

- Lagere personeelskosten door het niet of later invullen van vacatures en lager dan geraamde sociale lasten;
- Lagere activering personeelskosten: De gerealiseerde activering van interne uren blijft achter op de begroting.

Netto overige kosten

bedragen in € 1.000

Netto overige kosten	Rekening 2015	Bijgestelde begroting 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
Gebruiksgoederen	3.188	2.974	2.989	3.210
Verbruiksgoederen	1.846	1.866	1.827	1.744
Energie	4.112	4.316	4.302	3.947
Huren/pachten	424	672	701	430
Verzekeringen/belastingen	636	832	831	835
Onderhoud door derden	7.296	7.807	7.771	7.267
Overige diensten en bijdragen	16.565	16.624	16.474	16.190
Onvoorzien		35	35	
Inzet innovatiefonds	98			270
Inzet educatie is beleven	32			
Subtotaal overige kosten	34.197	35.126	34.930	33.893
Overige opbrengsten	-2.578	-2.782	-2.308	-2.659
Subtotaal overige opbrengsten	-2.578	-2.782	-2.308	-2.659
Totaal netto overige kosten	31.619	32.344	32.622	31.234

Lagere overige kosten € 1,003 mln. ten opzichte van. de initiële begroting van; dit wordt veroorzaakt door lagere kosten van onder andere:

- Onderhoud watersystemen;
- Lagere kosten transport afvalwater, minder slibproductie, lagere energiekosten;
- Bemonstering en analyse.

Oninbaar en kwijtschelding

bedragen in € 1.000

Oninbaar en kwijtschelding	Rekening 2015	Bijgestelde begroting 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
Oninbaar	600	250	250	126
Kwijtschelding	1.119	900	700	849
Totaal	1.719	1.150	950	975

Oninbaar

Eind 2015 is de voorziening dubieuze debiteuren opnieuw beoordeeld op basis van de ouderdom van de openstaande posten. Een extra toevoeging van € 0,100 mln. ten opzichte van de begroting 2015 aan deze voorziening is toereikend om in de verwachte oninbaarheid te voorzien.

Kwijtschelding

Meer huishoudens maken gebruik van de mogelijkheid tot kwijtschelding van waterschapsbelastingen. Van de totale kwijtschelding in 2015 heeft € 0,994 mln. betrekking op het jaar 2015 en € 0,125 mln. op voorgaande belastingjaren. Het gevolg is dat de kosten voor kwijtschelding in de jaarrekening 2015 € 0,419 mln. hoger uitgevallen.

Incidentele lasten

Het college van dijkgraaf en heemraden heeft op 8 juni 2015 besloten om in te stemmen met de uitvoering van de ombouw van de slibontwatering RWZI Winterswijk naar slibindikking waarbij de oude installatie met restboekwaarde van € 0,138 mln. volledig is afgeschreven.

Incidentele baten

Bij de jaarrekeningcontrole 2014 heeft de accountant vastgesteld dat de jaarrekening een niet gecorrigeerde fout bevatte van € 0,059 mln. Dit betrof een negatieve boekwaarde van een oude investering. Deze fout is in 2015 hersteld en leidt tot een eenmalige bate.

Het college van dijkgraaf en heemraden heeft op 9 april 2009 besloten tot overname rioolgemeel Vletgaarsmaten. De overname is in 2015 definitief gerealiseerd in deze eenmalige opbrengst van € 0,166 mln. zit een rentevergoeding voor de jaren 2009 tot en met 2015.

Belastingopbrengsten

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Rekening 2015	Bijgestelde begroting 2015	Begroting 2015	Rekening 2014
Zuiveringsheffing	40.796	40.681	40.931	38.699
Woonruimten	28.963	29.400	29.294	27.652
Bedrijven	11.833	11.281	11.637	11.047
Watersysteemheffing	40.274	39.171	39.721	38.438
Gebouwd binnendijks	20.871	20.625	21.357	20.799
Gebouwd buitendijks	15	14	15	15
Ongebouwd binnendijks	5.281	4.775	5.216	4.993
Ongebouwd buitendijks	38	36	30	35
Ongebouwd wegen binnendijks	780	790	814	783
Ongebouwd wegen buitendijks	0	2	2	2
Ingezetenen	12.195	12.300	12.137	11.406
Natuur	88	114	80	78
Directe lozers	716	515	70	327
Leges	290			
Totaal	81.070	79.852	80.652	77.137

Toelichting op de belastingopbrengsten 2015

De hogere belastingopbrengst van € 0,418 mln. ten opzichte van de begroting wordt onder andere veroorzaakt door:

Zuiveringsheffing

Woonruimten:

Ten opzichte van de begroting zien we een daling van afgerond € 0,331 mln. Het verschil wordt verklaard doordat het aantal objecten – dat geen leegstand betreft en alsnog kan worden aangeslagen – lager blijkt te zijn dan aanvankelijk werd aangenomen. Daarnaast zien we afname van de opbrengsten van oudere belastingjaren.

Bedrijven:

Ten opzichte van de begroting constateren we een stijging van € 0,135 mln. Het verschil wordt o.a. verklaard door toename van VE's van meetbedrijven als gevolg van uitbreiding van economische activiteit en een toename van het aantal meetbedrijven.

Watersysteemheffing

Gebouwd binnendijks:

Bij het opstellen van de begroting 2015 zijn we uitgegaan van een WOZ-waardedaling met -0,5% ten opzichte van WOZ-waarde van begroting 2014. De gerealiseerde WOZ-waarde is lager uitgevallen dan gedacht, dit heeft geresulteerd in een daling van € 0,486 mln. voor gebouwd binnendijks.

Directe lozers

Ten opzichte van de begroting zien we een toename van € 0,646 mln. De reden is dat er vanaf 2013 voor het lozen van grondwateronttrekkingen (bronneringen) belastingen worden geheven. De achterstand van de afgelopen drie jaren is hiermee weggewerkt. We verwachten jaarlijks gemiddeld € 0,3 mln. voor het lozen van grondwateronttrekkingen te heffen.

2.7. Exploitatierkening naar kostendragers

Netto-kosten per kostendrager					
<i>bedragen in € 1.000</i>					
Beleidsvelden / kostendrager	Rekening 2015	Water-zuivering	Water-systeem	Bijgestelde begroting 2015	Begroting 2015
61-Planvorming	1.814	352	1.462	1.934	2.165
62-Aanleg en onderhoud waterkeringen	3.555		3.555	3.285	3.236
63-Inrichting en onderhoud watersystemen	16.994		16.994	17.242	17.634
64-Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	31.113	31.113		31.270	31.642
65-Inrichting en onderhoud vaarwegen					
66-Vergunningverlening en handhaving keur	1.004		1004	913	916
67-Beheersen van lozingen	913	190	723	1.057	1.278
68-Heffen en invorderen	3.698	1.917	1.781	3.671	3.432
69-Bestuur en externe communicatie	2.965	1.632	1.333	3.149	2.975
60-Centrale ondersteuning	18.059	5.435	12.624	18.571	18.850
Onvoorzien				35	35
Incidentele lasten	138	138			
Toevoeging voorziening natuurterreinen	240		240		
Toevoeging voorziening arbeidsgelateerde verplichtingen	1.300	587	713	830	
Educatie is Beleven	32	17	15		
Innovatiefonds	98	32	66		
Subtotaal kosten	81.923	41.413	40.510	81.957	82.163
Dekkingsmiddelen					
Rente eigen vermogen	-300	-97	-203	-300	-309
Incidentele baten	-225	-166	-59		
Totaal netto kosten	81.398	41.150	40.248	81.657	81.854
Belastingopbrengsten	81.070	40.796	40.274	79.852	80.652
Kwijtschelding	-1.119	-839	-280	-900	-700
Oninbaar	-600	-450	-150	-250	-250
Netto belastingopbrengsten	79.351	39.507	39.844	78.702	79.702
Resultaat voor bestemmen	-2.047	-1.643	-404	-2.955	-2.152
Inzet bestemmingsreserve educatie is beleven	32	17	15		
Inzet bestemmingsreserve innovatiefonds	98	32	66		
Resultaat na bestemmen	-1.917	-1.594	-323	-2.955	-2.152

De kosten per beleidsveld zijn opgebouwd uit kapitaalkosten, personeelskosten en overige kosten. Hieronder een toelichting op een aantal significante over- en onderschrijdingen per beleidsveld ten opzichte van de begroting

61-Planvorming

Afwijking ten opzichte van de begroting: -16% (- €0,351 mln.)

Dit betreft het opstellen van meerjarige plannen, waarin de beleids- en beheersmaatregelen worden beschreven die we uitvoeren om de hoofddoelstellingen te bereiken. Hierbij hoort ook de voorbereiding, inspraak en vaststellingsprocedure. Daarnaast toetsen we plannen van derden aan het beleid van het waterschap.

Er is een onderschrijding op de personeelskosten door een hogere verantwoording van uren op dit beleidsveld. Op de overige kosten is een budgetonderschrijding door onder andere minder adviezen derden.

62-Aanleg en onderhoud waterkeringen

Afwijking ten opzichte van de begroting: -10% (+ € 0,319 mln.)

Dit betreft alle activiteiten voor het in stand houden van het waterkerend vermogen van de keringen. Hierbij valt te denken aan onderhoudsinspecties, het uitvoeren van onderhoud, het toetsen aan technisch/kwalitatieve aspecten, het aanwezig zijn van dijkbewakingsmateriaal en tot slot het voeren van beleid voor de genoemde punten.

De overschrijding op dit beleidsveld houdt verband met het feit dat de legesopbrengsten (sluis Eefde) ad € 0,290 mln. – in tegenstelling tot de raming in de begroting - onder de belastingopbrengsten moeten worden verantwoord.

63-Inrichting en onderhoud watersystemen

Afwijking ten opzichte van de begroting: -4% (- € 0,640 mln.)

Binnen dit beleidsveld vinden alle activiteiten plaats voor het beheer en onderhoud van afvoer van water. Als voorbeeld noemen we onderhoud kunstwerken, onderhoud watergangen, verbeteringsprocessen, toetsen en meten van de kwaliteit van het oppervlaktewater en het bepalen van beleid voor deze punten.

De kosten zijn lager dan begroot door lagere kosten maaionderhoud, hogere baten in verband met vestigen van een zakelijk recht en lagere kosten met betrekking tot de inlaat van water uit het Twentekanaal.

64-Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken

Afwijking ten opzichte van de begroting: -2% (- € 0,529 mln.)

Dit beleidsveld bevat alle activiteiten voor het transporteren en zuiveren van afvalwater en het verwerken van het vrijgekomen slib bij dit proces. Als voorbeeld noemen we het transport van de vervuiler tot aan de RWZI en het uitvoeren en onderhouden van de benodigde installaties.

Lagere kapitaalkosten als gevolg van een lager dan begroot investeringsvolume bij dit beleidsveld. Bij de begroting is uitgegaan van een investeringsvolume € 9,800 mln. de realisatie is € 3,364 mln. dit resulteert in minder rente en afschrijvingskosten. De overige kosten zijn per saldo lager; dit wordt veroorzaakt door lagere kosten transport afvalwater, minder slibproductie en lagere energiekosten.

65-Inrichting en onderhoud vaarwegen

Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens; door de bijdrage van de provincie is dit beleidsveld budgettair neutraal.

66-Vergunningverlening en handhaving Keur

Afwijking ten opzichte van de begroting: +10% (+ € 0,088 mln.)

Er is een overschrijding op de personeelskosten door een hogere verantwoording van uren op dit beleidsveld

67-Beheersen van lozingen

Afwijking ten opzichte van de begroting: -29% (- €0,365 mln.)

Dit zijn alle activiteiten voor de regulering op basis van de Keur en daaruit voortvloeiende of daarmee samenhangende regelgeving. Ook het toezicht op en het toepassen van middelen waardoor de genoemde wet- en regelgeving wordt nageleefd vallen hieronder. Beleid bepalen op voorgaande punten is ook een onderdeel van dit beleidsveld.

Hieronder vallen de volgende beleidsproducten:

WVO-vergunningen en meldingen;

- handhaving Wet verontreiniging oppervlaktewateren (WVO);
- rioleringsplannen en subsidies lozingen;
- aanpak diffuse emissies derden.

Op dit beleidsveld zijn de personeelskosten hoger dan begroot.

68-Heffen en invorderen

Afwijking ten opzichte van de begroting: +8% (+ €0,266 mln.)

Dit zijn de activiteiten voor het heffen en invorderen van de waterschapsbelasting. Deze wordt uitgevoerd door GBLT. De bijdrage aan GBLT is hoger dan begroot. Tevens is de bijdrage aan het Rijk voor de WOZ gegevens hoger dan begroot.

69- Bestuur en externe communicatie

Afwijking ten opzichte van de begroting: +0% (+ €0,010 mln.)

60- Ondersteunende beheerproducten/overig

Afwijking ten opzichte van de begroting: -4% (-0,791 mln.)

Dit beleidsveld betreft de 'ondersteunende bedrijfsactiviteiten', zoals management en organisatie, financiën en control, informatisering en automatisering, facilitaire zaken, technische ondersteuning (inclusief werkplaats en tractie), kennismanagement en projectondersteuning. Deze zijn via verdeelsleutels aan de kostendragers toegerekend.

Ten opzichte van de begroting zien we op dit beleidsveld een stijging in de kapitaalkosten. Dit is het gevolg van gemiddeld kortere afschrijvingstermijnen over de investeringen waarmee in de begroting rekening werd gehouden. Dit betreft vooral investering in rollend materieel. Op de overige kosten is een onderschijding minder kosten voor bemonstering en analyse

2.8. Exploitatierkening naar programma's

bedragen in € 1.000

Programma	Rekening 2015	Bijgestelde begroting 2015	Begroting 2015
Veiligheid	5.277	5.051	5.099
Watersystemen	34.968	35.259	35.368
Afvalwaterketen	41.153	41.347	41.387
Totaal	81.398	81.657	81.854

Op basis van de rechtmatigheid vindt een toelichting plaats van overschrijdingen op de kosten ten opzichte van de begroting 2015. Deze toelichtingen zijn ingedeeld in categorieën zoals opgenomen in de kadernota rechtmatigheid van het platform rechtmatigheid.

Het programma Watersystemen en Afvalwaterketen zijn ten opzichte van de bijgestelde begroting binnen door het bestuur vastgesteld kader gebleven.

Het programma Veiligheid is ten opzichte van de bijgestelde begroting met € 0,226 mln. overschreden. De overschrijding op dit programma houdt verband met het feit dat de legesopbrengsten van € 0,290 mln. in tegenstelling tot de bijgestelde begroting onder de belastingopbrengsten worden verantwoord.

In de begroting 2015 zijn, in de netto kosten per programma, de kosten voor kwijtschelding en oninbaar verwerkt en opgenomen. Aangezien volgens de BBVW de kosten voor kwijtschelding en oninbaar moeten worden verantwoord onder belastingopbrengsten zijn deze in bovenstaande tabel in de jaarrekening 2015 aangepast.

In de tabel is de kolom begroting 2015 respectievelijk verlaagd met € 700.000 voor kwijtschelding en € 250.000 voor oninbaar ten opzichte van de vastgestelde documenten.

Onderstaand tabel geeft de wijziging cijfermatig weer:

bedragen in € 1.000

Programma	Begroting 2015 vastgesteld	Kwijtschelding / oninbaar	Begroting 2015 (netto lasten)
Veiligheid	5.135	24	5.099
Watersystemen	35.570	214	35.368
Afvalwaterketen	42.099	712	41.387
Totaal	82.803	950	81.854

Toelichtingen op de programma's

Programma Veiligheid

Het beheersgebied van Waterschap Rijn en IJssel wordt door 144 kilometer primaire waterkeringen tegen rivierwater beschermd. De provincie heeft waterkeringen langs regionale wateren en compartimenterende waterkeringen aangewezen als regionale waterkering. Deze regionale waterkeringen hebben een totale lengte van 42 kilometer. Ook de kade rond Tuindorp, die buiten de primaire waterkering bij Tolkamer ligt, is als regionale waterkering aangewezen. Verder beheert het waterschap 49 kilometer zomerkades langs de grote rivieren. Paragraaf 1.4. gaat nader in op de activiteiten binnen het programma Veiligheid bij dit programma

Programma Watersystemen

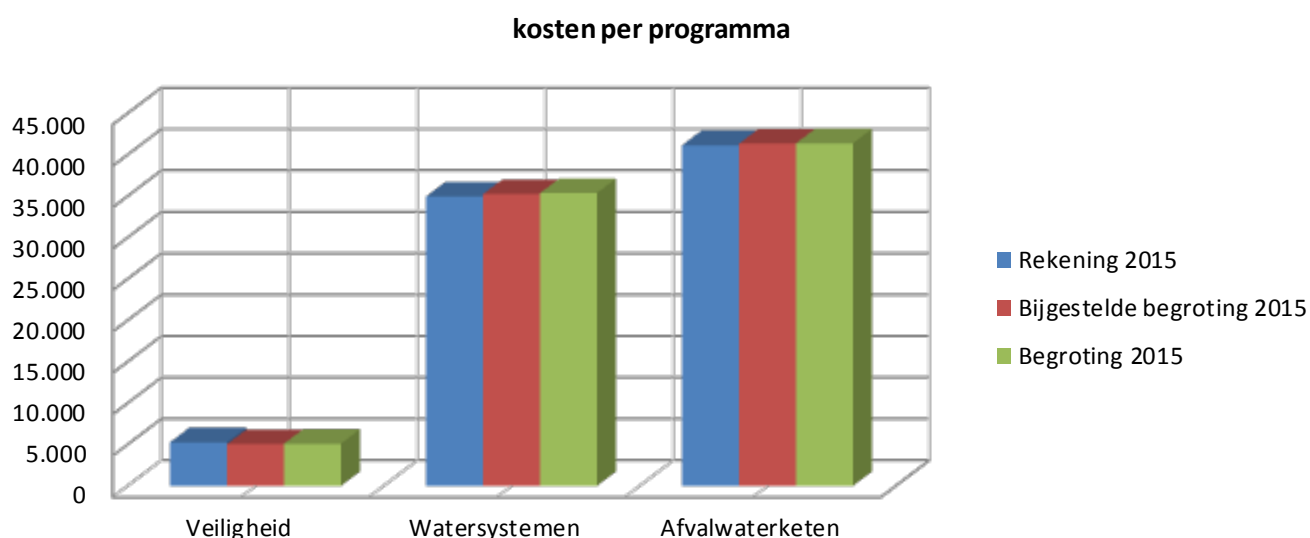
Het waterschap zorgt ervoor dat extreem natte en extreem droge situaties zo goed mogelijk worden opgevangen. Extreme situaties gaan door de klimaatsverandering vaker voorkomen. Er is gericht beleid en beheer nodig om het watersysteem daarop voor te bereiden. Voor het overgrote deel van het jaar geldt een gemiddelde beheersituatie. Voor de korte en de (middel)lange termijn ligt er een groot aantal opgaven voor het watersysteem. Voor de uitvoering zijn onder meer de waterovereenkomsten afgesloten met de provincies Gelderland en Overijssel.

Paragraaf 1.5. gaat nader in op de activiteiten binnen het programma Watersystemen.

Programma Afvalwaterketen

Het afvalwater van huishoudens en bedrijven in het beheergebied van Waterschap Rijn en IJssel wordt via gemeentelijke rioolstelsels aangevoerd op de 129 rioolgemalen en de 13 rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's). Voor het transport van het afvalwater is 360 km. persleiding in beheer. Bij het zuiveren van afvalwater wordt zuiveringsslib geproduceerd.

Paragraaf 1.6. gaat nader in op de activiteiten binnen het programma Afvalwaterketen.

2.9. Topinkomens

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de publieke en semi-publieke sector (WNT) stelt regels aan de openbaarheid en aan de hoogte van deze inkomens. Voor de waterschappen geldt de functie van secretaris-directeur als topfunctionaris, zodat daarop de openbaarheid van toepassing is.

Naam	drs. C. Roos
Functie	secretaris directeur
Duur dienstverband in 2015	1/1-31/12
Omvang dienstverband (in FTE)	1,00
Gewezen topfunctionaris? ^{*1)}	Nee
Dienstbetrekking?	Ja
Individueel WNT-maximum	€ 178.000

Bezoldiging

Beloning	€ 141.691
Belastbare onkostenvergoedingen	€ 263
Beloningen betaalbaar op termijn	<u>€ 11.972</u>
Subtotaal	€ 153.962
-/- Onverschuldigd betaald bedrag ^{*2)}	<u>€ 0</u>
Totaal bezoldiging	€ 153.962

^{*1)} Van een gewezen topfunctionaris is sprake indien de functionaris in het verleden - maar na 1 januari 2013 - een functie als topfunctionaris heeft bekleed, en bij beëindiging van deze functie vervulling bij dezelfde instelling of rechtspersoon een functie als niet-topfunctionaris is gaan vervullen. Gedurende deze periode van functie vervulling in de andere functie kwalificeert de functionaris als 'gewezen topfunctionaris'.

^{*2)} Voor zover partijen een hogere bezoldiging overeenkomen dan bij of krachtens deze wet is toegestaan, bedraagt de bezoldiging van rechtswege het bedrag dat ten hoogste is toegestaan. Betalingen die dat bedrag overschrijden, zijn onverschuldigd betaald.

De bezoldiging onder de voor 2015 gestelde grens.

Het waterschap heeft in 2015 geen ontslagvergoedingen uitgekeerd.

Hoofdstuk 3 Overige gegevens

3.1. Controleverklaring

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het algemeen bestuur van Waterschap Rijn en IJssel
te Doetinchem

De controleverklaring is ten tijde van de publicatie van de Jaarverslaggeving 2015 nog niet afgegeven. Naar verwachting zal deze begin juli 2016 worden ontvangen.

Arnhem, xx juni 2016
Deloitte Accountants B.V.
Was getekend: drs. R.D.H. Killeen RA MGA

3.2. Vaststellingsbesluit

Het algemeen bestuur van Waterschap Rijn en IJssel;
gelet op de artikelen 105 tot en met 107 van de Waterschapswet;

besluit:

vast te stellen het jaarverslag en de jaarrekening 2015 te weten:

bedragen in € 1.000

Balans

Balans totalen	372.501
----------------	---------

Rekening van lasten en baten

Totaal van lasten en baten	89.626
----------------------------	--------

Negatief resultaat	2.047
--------------------	-------

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur
van 5 juli 2016,

de secretaris-directeur,

de dijkgraaf,

drs. C. Roos

drs. H.Th.M. Pieper

BIJLAGEN BEHORENDE BIJ DE JAARREKENING 2015

Bijlage 1

Overzicht afgesloten projecten 2015 (investeringsvolume)

Omschrijving	<i>bedragen in € 1.000</i>	
	Netto krediet	Uitgaven 31-12-2015
Aanleg en onderhoud waterkeringen		
Groot onderhoud inspectiepaden waterkeringen	650	678
Bijdrage hoogwaterbeschermingsprogramma 2015 *1		6.455
INRICHTING EN ONDERHOUD WATERSYSTEMEN		
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen		
Uitvoering Integraal inrichtingsplan OUDE-IJssel	4.862	1.637
Overdracht stedelijk water	638	672
Waterberging Groot Holthuizen Zevenaar	1.111	570
Braambrug-instroom Zoddebeek	1.542	1.600
Herinrichting EVZ Groenlose Slinge(vanaf Beiershorst-Beekmiet)	589	636
EVZ Oude IJssel Aa-strang	284	268
Herinrichting Waalse water	240	279
BuurserBeek vispassages fase 1	125	471
Boven Slinge traject Varsseveld	45	50
Herinrichting Berkel Almen-Zuid	1.356	956
Herinrichting Dortherbeek Midden en Oost	338	288
Bakerwaard EVZ Baakse Beek	237	211
Proceskosten Programmabureau	296	397
Aaltense Goor/Zwarte Veen	2.000	2.212
Renovatie Stuw Voorst	480	457
Aanpassing verdeelwerk Baakse Beek+Groene Kanaal	480	469
Overdracht stedelijk water Lochem	108	108
Vispassages BaakseBeek en Grote Beek(BK)	445	356
Herinrichting Buurserbeek Buurserstraat-Schansweg	665	519
Projectmonitoring		97
Oude IJssel fietspaden		269
EVZ Oude IJssel monding AA-Strang	65	141
Voorber.blauwe knooppunten 2e tranche	65	52
Gebiedsproces Berkel		43
Gebiedsproces Baakse Beek		127
Gebiedsproces overig		120
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems		
Baggeren landelijk en stedelijk gebied	1.000	997
Beheer van de hoeveelheid water		
Renovatie bruggen fase 2	450	448
Renovatie stuwen en gemalen 2012	655	661
Renovatie stuw Warken	420	408
Renovatie gemaal Grote Beek en Baakse beek	365	347

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Netto krediet	Uitgaven 31-12-2015
BOUW EN EXPLOITATIE ZUIVERINGSTECHNISCHE WERKEN		
Gezuiverd afvalwater		
RWZI Haarlo uitbreiding en renovatie	12.110	12.061
Aanpassing RWZI Varsseveld	2.500	2.527
Verwerkt Slib		
Aanpassing Slibindikking Zuthpen	600	575
BESTUUR EN EXTERNE COMMUNICATIE		
Bestuur		
Waterschapsverkiezingen 2015	1.200	967
ONDERSTEUNING		
Comtabiliteit		
Vervanging financiële applicatie(CodadadA)	115	115
Informatiebeleid en automatisering		
Dir UTV Verken.Gegevensbeheer		39
Centrale tractie onderhoud		
Europese aanbesteding onderhoudsmaterieel	3.180	3.198
Centrale technische ondersteuning		
Vervanging bedrijfswagens 2015	200	195
TOTAAL ONDERHANDEN WERK		
	39.416	42.676
Reeds geactiveerd investeringsvolume voorgaande jaren		31.745
Geactiveerd investeringsvolume 2015		10.931

*1) betreft jaarlijkse bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma conform bestuursakkoord water

Bijlage 2

Overzicht werken in uitvoering 2015 (investeringsvolume)

Omschrijving	bedragen in € 1.000	
	Netto krediet	Uitgaven 31-12-2015
AANLEG EN ONDERHOUD WATERKERINGEN		
Aanleg en onderhoud waterkeringen		
Onderh.pl.hwk kunstwerken	240	37
Dijkverbetering Pannerden-Loo HWBP	69	8
Vervangingsinvest.kademuren Arnhem,Doesburg,Zutphen	900	326
Stroomkanaal van Hackfort verbetering waterveiligheid	1.750	1.391
Verharding waterkering Zutphen/Reesink	200	150
Beheersinstrumenten waterkeringen		
Beheer register primaire waterkeringen	632	22
Legger Regionale Waterkeringen	55	28
INRICHTING EN ONDERHOUD WATERSYSTEMEN		
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen		
Stuw, watermolen, vispassage Berenschot	665	353
Vispasseerbaar maken onderleider Schipbeek-Twentekanaal(BK)	1.365	409
BuurserBeek Lankhorsterbrug-Veddersbrug-Mentinksweg	1.061	806
Bijdrage Retentie Op de Bleek Eibergen	80	-11
Stapsteen Oosterwijkse Vloed/Baakse Beek	777	855
Beekherstel Hackfort/suideras fase 1	419	323
Planvorming 1e fase inrichting Aaltense Goor en Zwarte Veen	0	570
Vispasseerbaar maken monding Berkel(BK)	371	223
Uitvoering GGOR Havikerwaard	353	68
Herinrichting Boven Slinge Burloseweg	174	131
Groene Slingeplan Aalten	370	235
Stuw Den Helder Boven Slinge Winterswijk	400	115
Actualisatie Toetsing Normering Regionale Wateroverlast	350	296
Optimalisatie Watersysteem Lichtenvoorde fase 1	3.572	1.783
Retentie Winterswijk-West	190	137
Restauratie+herbestemming gemaal Oude Rijn-Pannerden	170	144
Projectmonitoring 2015/2016	95	46
Vernatting landgoed Verwolde,Ampsen+Kranengoer	180	126
Gr.Groenlo;cult.historisch herstel	370	186
Wehmerbeek Winterswyk traject Den Harden	125	30
Gebiedsproces Baakse Beek 2e tranche	15	19
Herinrichting Keizersbeek fase 1	60	6
Waterkwaliteitsspoor Oost Gelre	100	35
Beheer van de hoeveelheid water		
EVZ Oude IJssel inrichting De Pol	460	364
Aanpassen kunstwerken Keizersbeek	1.500	1.448
Renovatie gemaal Ter Hunnepe	300	237

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Netto krediet	Uitgaven 31-12-2015
BOUW EN EXPLOITATIE ZUIVERINGSTECHNISCHE WERKEN		
Getransporteerd afvalwater		
Gemaal Bedrijvenpark A1 met persleiding	300	294
Renovatie automatisering RWZI Lichtenvoorde+BBS+BOA incl.uitrol	9.000	4.109
Verlegging(en)ivm N18 Varsseveld-Enschede	0	0
Aanpassing transportsysteem gemaal Nieuw-Dijk,gemaal Didam	160	140
Ren.afvalwaterafvoer Doetinchem 3e fase	1.000	102
Nieuwb.gemaal Stationsstr.incl.amovering gemaal Hamburgerbroek	1.250	1.120
Gezuiverd afvalwater		
Nieuwbouw RWZI Dinxperlo	11.635	11.655
Implementatie Z-info	160	138
RWZI Aalten renovatie deel influentontvangwerk incl.geurbestrijding	475	428
Alginaatwinning zutphen	6.575	445
Maatregelen Biogasveiligheid RWZI Olburgen	278	230
RWZI Aalten bedrijfszeker herstellen+betonrenovatie	245	225
RWZI Holten:Uitbreiding beluchtingscapaciteit	90	78
RWZI Winterswijk aanpassing slibindikking	190	143
INRICHTING EN ONDERHOUD VAARWEGEN en HAVENS		
Aanleg en onderhoud vaarwegen en havens		
Renovatie sluis Doesburg-perceel 1 t/m 4	4.550	4.181
BEHEERSEN VAN LOZINGEN		
Rioleringsplannen en subsidies lozingen		
OAS voor 10 zuiveringskringen	250	209
ONDERSTEUNING		
Personeelsbeleid en beheer		
E-HRM	180	12
Informatiebeleid en automatisering		
Transitie BGT	225	175
Centrale tractie onderhoud		
Aanbesteding onderhoudsmaterieel	3.200	183
TOTAAL ONDERHANDEN WERK		
	57.131	34.763
Reeds geactiveerd investeringsvolume voorgaande jaren		21.823
Geactiveerd investeringsvolume 2015		12.940

Bijlage 3

Overzicht voorbereidingskredieten en grondverwervingskrediet

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Netto krediet	Uitgaven 31-12-2015
Uitvoeringsplan Hallerlaak	95	75
EVZ BB tr.Batsdijk-Kunnerij	95	58
Uitv.plan maatr.WKS Rheden	19	19
Normeringsstudie tuindorp	50	0
Baggerwerken 2014-2016 cluster Liemers	80	62
Optimalisatie vijver Rosorum,Zevenaar	55	26
RWZI Zutph.met gemal.div.aanpassingen	230	228
Verleggen persl.langs A12 ivm A15	100	79
DOP Drempt	13	6
HWBP dijkverb.Twentek.Zutp/Gorssel	9	46
Wateropgave Arnhem Noord fase 2	52	37
Opt.Buurserbeek tr.grens-Braambrug	148	206
Optimalisatie Zoddebeek	0	0
EVZ Baakse beek centrum Vorden	25	71
Overdracht bruggen gem.Lochem	100	43
Aalten;Plts Procesautom.E-ren.bellenb+ov	245	127
Aanleg vispassage stuw Nieuwe Sluis	65	-99
Bijhouding BGT	55	54
Ontwikkelperspect.stroomgeb.Grote Beek	50	10
Uitvoering Osink-Bemersbeek	15	11
Reservering projectmonitoring	0	7
Waterkwaliteitsspoor Westervoort	60	13
Verleg.ivm nieuw tracé 380 kV D'chem-Wez	0	9
Maatr. tbv biogasveilig.RWZI-Nieuwgraaf	50	14
Maatregelen tbv biogasveilig.RWZI-Etten	50	20
Voorverkenning HWBP 21A Rijnkade Arnhem	90	21
Voorverkenning HWBP 21E Grutbroek D'chem	0	6
Verkenning opg.Heksenlaak(Gr.Waterleid.)	13	9
Optimalisatie watersysteem Zutphen	45	18
Herinrichting Berkel,tr.Borculo-Lochem	48	5
Hydrologisch herstel Wildenborch	13	4
Vervanging werkplekken	25	19
Verk.klimaatrobuust brongeb.Baakse Beek	38	10
PAS Haaksbergerv.Buurserz.hydr.herst.mit	0	2
Tussentelling	1.933	1.206
Grondverwervingskrediet	5.000	731
Totaal	6.933	1.937

Bijlage 4 Staat vaste activa

bedragen in € 1.000

Omschrijving beleidsveld	Aanschafwaarde per 1-1-2015	Investerings / Mutatie	Afschrijvingen t/m 1-1-2015	Boekwaarde 01-01-2015	Afschrijving 2015	Boekwaarde 31-12-2015	Rente	Kapitaal-kosten totaal
<u>Immateriële activa</u>								
Bestuur en externe communicatie	2.228	967	2.213	15	257	725	10	267
Aanleg en onderhoud waterkeringen (HWBP)	13.673	6.455	899	12.774	575	18.654	435	1.010
Inrichting en onderhoud watersystemen		291			58	233	3	61
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	1.847		349	1.498	53	1.445	41	94
Ondersteuning		39			7	32	1	8
Subtotaal immateriële activa	17.748	7.752	3.461	14.287	950	21.089	490	1.440
<u>Materiële activa</u>								
Planvorming	1.518		1.082	436	70	366	11	81
Aanleg en onderhoud waterkeringen	19.393	2.025	8.248	11.145	642	12.528	328	970
Inrichting en onderhoud watersystemen	144.216	8.192	51.639	92.577	4.250	96.519	2.617	6.867
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	297.688	2.735	122.788	174.900	8.029	169.606	4.772	12.801
Inrichting en onderhoud vaarwegen	16.274	1.213	5.529	10.745	619	11.339	569	1.188
Beheersen van Lozingen	701	71	394	307	56	322	9	65
Bestuur en externe communicatie	3.837		791	3.046	101	2.945	84	185
Ondersteuning	55.910	1.332	27.531	28.379	2.272	27.439	772	3.044
Subtotaal materiële activa	539.537	15.568	218.002	321.535	16.039	321.064	9.162	25.201
<u>Onderhanden werk</u>								
Vorbereidings- en grondverwervingskrediet	2.573	-636		2.573		1.937		
Subtotaal onderhanden werk	2.573	-636		2.573		1.937		
<u>Financiële vaste activa</u>								
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	11.661	-627		11.661		11.034	314	314
Bestuur en externe communicatie	691			691		691	19	19
Ondersteuning	7.488	-333		7.488		7.155	203	203
Subtotaal financiële activa	19.840	-960		19.840		18.880	536	536
Totaal	579.698	21.724	221.463	358.235	16.989	362.970	10.188	27.177

Bijlage 5

Staat van langlopende leningen

bedragen in € 1.000

Omschrijving	Stand per 1-1-2015	Vermeerderingen	Verminderingen gewone aflossing	Extra aflossing	Stand per 31-12-2015
Financiële instellingen	328.595	45.000	37.872		335.723
Subtotaal	328.595	45.000	37.872	0	335.723
Waarborgsommen	6				6
Totaal	328.601	45.000	37.872	0	335.729
Reguliere aflossing 2016 *)			26.347		
Gemiddelde looptijd			12 jaar		

*) *Toelichting op aflossing 2016:*

Op grond van de wet- en regelgeving wordt in dit overzicht ook de aflossingsverplichting voor het volgende begrotingsjaar vermeld. In 2016 worden, naast de reguliere aflossingen, twee leningen met een totale omvang van € 24,5 mln. volledig afgelost.

Bijlage 6

Renteomslag

Financiering van de kapitaaluitgaven en de renteomslag

Renteberekening

bedragen in € 1.000

Boekwaarde 1-1-2015	355.662	
Boekwaarde 31-12-2015	<u>361.033</u>	
Gemiddeld per jaar		358.348

Leningen

Vaste financieringsmiddelen 1-1-2015	328.595	
Vaste financieringsmiddelen 31-12-2015	<u>335.723</u>	
Gemiddeld per jaar		332.159

Reserves en voorzieningen 1-1-2015	11.688	
Reserves en voorzieningen 31-12-2015	<u>10.560</u>	
Gemiddeld per jaar		11.124

Netto kapitaaltekort		15.064
-----------------------------	--	---------------

Rentekosten en -opbrengsten

Rente van geldleningen		9.907
Bespaarde rente eigen vermogen		300
Rente rekening courant /kasgeldlening		<u>19-</u>
Totaal te verdelen rente		10.188
af: rente boekwaarden met een afwijkend rente %		<u>-445</u>
Te verdelen over restant boekwaarden		9.743

Renteomslag inclusief dividend

Gemiddelde boekwaarde 2015	358.348
af: boekwaarde met vast percentage	<u>6.331</u>

Omslagpercentage: $9.743 / 352.017 \times 1\% = \underline{\underline{2,8\%}}$